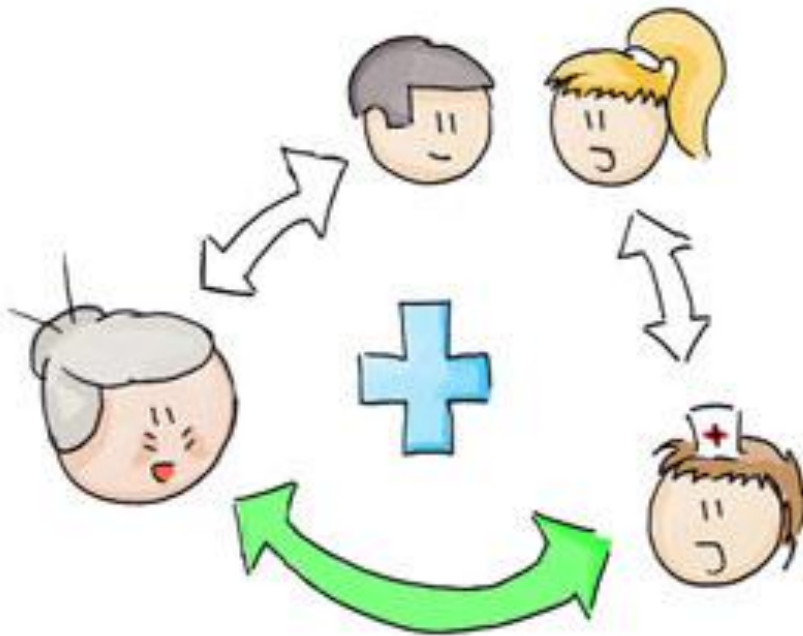

Meesterstuk OSO RTV1

Afstemming

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Inleiding.....	3
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader en verlegenheidssituatie.....	4
1.1 Theoretisch kader	4
1.2 Verlegenheidssituatie	5
Hoofdstuk 2: Onderzoeksplan	7
Hoofdstuk 3: Onderzoeksresultaten	8
3.1 Hoe werkt communicatie en waar kunnen problemen ontstaan?	8
Hoe werkt communicatie?	8
Waar kunnen problemen in mondelinge communicatie ontstaan?	10
3.2 Waar ervaren leerkrachten en RT'ers knelpunten in hun onderlinge communicatie, wanneer het gaat om de begeleiding van zorgleerlingen?.....	13
Uitslag leraren enquête.....	13
Uitslag enquête RT'ers en IB'er	17
Samenvatting uitslag enquête	23
3.3 Welke hindernissen in communicatie kom ik in mijn eigen praktijk tegen?	24
3.4 Hoe krijg ik de didactische situatie van de kinderen uit mijn verlegenheidssituatie in beeld, en hoe laat ik deze aansluiten op de begeleiding tijdens de RT voor technisch lezen?	25
3.5 Welke overeenkomsten en verschillen in didactiek kom ik in mijn eigen praktijk tegen?	28
Observatie	28
Methode studie	30
3.6 Bij wie liggen de verantwoordelijkheden in de zorgroute binnen de basisschool?	33
Hoofdstuk 4: Conclusie	37
Hoofdstuk 5: Aanbevelingen	39
Hoofdstuk 6: Reflectie.....	40
Literatuurlijst	41
Bijlagen.....	42

Samenvatting

In het basisonderwijs krijgen kinderen met veel verschillende leerkrachten en ondersteuners te maken. Wanneer het aankomt op het leren van vaardigheden, dient er een goede afstemming te zijn te zijn tussen groepsleerkracht en Remedial Teacher (RT'er). Aangezien de groepsleerkracht dagelijks het meeste contact met de kinderen heeft, en deze officieel eindverantwoordelijk is, zou deze leerkracht de spil moeten zijn. Maar hoe stem je als RT'er nou samen met de groepsleerkracht de zorg zo af, dat deze een duidelijk en gestructureerd geheel vormt voor het kind?

Dit onderzoek bij Basisschool de X geeft een aantal opmerkelijke resultaten. Communicatie blijkt een sleutelwoord te zijn voor goede afstemming. Er dient regelmatig gesproken te worden over de uitvoering van het handelingsplan en de vorderingen van het kind. In de praktijk blijkt hier echter weinig tijd voor te zijn. Op didactisch vlak zijn goede toetsing, observatie en gesprekvoering met leerkracht en kind van belang om een helder en werkbaar uitgangspunt te vinden voor de extra begeleiding. Zowel de leerkracht als de RT'er dienen te zoeken naar methodes en methodieken die aansluiten op de hulpvraag van het kind. Ook hierin dient onderling afgestemd te worden zodat de RT direct aansluit op de klassensituatie en hier een verlenging van kan vormen.

De conclusie: Effectieve communicatie over de hulpvraag van het kind en de organisatie van de zorg, vormt samen met het eenduidig inzetten van bij het kind passende methodes en methodieken, een goed uitgangspunt voor afgestemde zorg.

Dit onderzoek richt zich op het technisch leesonderwijs in groep 3, maar de conclusies zijn toe te passen op ieder vakgebied en voor elke groep.

Inleiding

Mijn naam is Janne Robben. Ik heb gekozen voor de Masteropleiding Remedial Teacher, omdat ik zorg op maat erg belangrijk vind. Daarnaast krijg ik voldoening van het werken met kinderen in kleine groepjes of individuele leerlingen. Ik vind het prettig om op deze manier extra aandacht aan kinderen te besteden en meer contact met ze te hebben. Het is een uitdaging om te zoeken naar de juiste sleutel waarmee zij nieuwe deuren kunnen openen in hun ontwikkeling. Wanneer kinderen trots zijn op zichzelf, geniet ik daar ook van. Tijdens de uitvoering van dit onderzoek heb ik stage gelopen op basisschool De X te Nijmegen. Deze school heb ik dan ook gebruikt als onderzoeksschool voor dit onderzoek. Ik heb verschillende kinderen begeleiding gegeven in de vorm van RT. Ik kwam erachter dat er gemakkelijk een situatie ontstaat, waarbij de groepsleerkracht en de RT'er op twee verschillende eilandjes werken met kinderen. Een goede afstemming in zorg vind ik belangrijk, maar hoe krijg je dat voor elkaar?

In dit Masterstuk ga ik aan de slag met een verlegenheids situatie: Hoe zorg ik er als RT'er samen met de groepsleerkracht voor, dat mijn leerlingzorg voor technisch lezen in groep 3 is afgestemd op de leerlingzorg in de klas? De achtergrond en de theorie bij dit vraagstuk beschrijf ik in Hoofdstuk 1.

In Hoofdstuk 2 geef ik aan hoe ik deze verlegenheids situatie wil gaan onderzoeken. Ik onderzoek hiervoor hoe communicatie werkt en waar hindernissen kunnen ontstaan door middel van theoretisch onderzoek. Daarnaast onderzoek ik middels een enquête, hoe tevreden de leerkrachten en het zorgteam op mijn onderzoeksschool zijn met betrekking tot hun onderlinge afstemmingscommunicatie. Ook zal ik mijn eigen bevindingen op het gebied van afstemmingscommunicatie beschrijven.

Aan de andere kant verricht ik ook onderzoek naar de didactische afstemming door middel van een interview met de IB'er en RT'er op mijn onderzoeksschool, observaties in de groep en een vergelijking tussen de instructies en methodes die in de groep gebruikt worden en de instructies en methodes die ik tijdens de RT gebruik. Ik sluit af met een hoofdstuk over de verantwoordelijkheden binnen de zorgroute op mijn onderzoeksschool door het zorgplan te raadplegen.

De onderzoeksresultaten en samenvattingen per deelvraag zijn terug te vinden in Hoofdstuk 3. Ik besluit mijn onderzoek met een conclusie en aanbevelingen. Deze zijn beschreven in Hoofdstuk 4.

Als toevoeging heb ik Hoofdstuk 5 opgenomen, waarin ik reflecteer op mijn persoonlijke ontwikkeling tijdens het onderzoek.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van mijn onderzoek en hoop dat u er net als ik een aantal inzichten uit kunt halen.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader en verlegenhedsituatie

1.1 Theoretisch kader

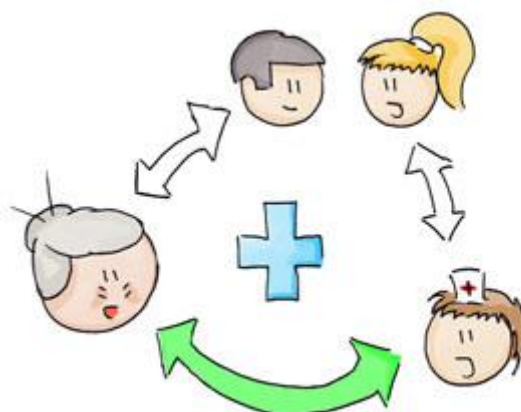
In het onderwijs krijgen kinderen met veel verschillende leerkrachten en ondersteuners te maken. Vaak ervaren kinderen dat de regeltjes, afspraken en manieren bij elke onderwijzer anders zijn. Dit is naar mijn mening niet erg. Wanneer het echter aankomt op het leren van vaardigheden, dient de mogelijkheid op verwarring zoveel mogelijk te worden voorkomen. Hierbij vind ik structuur en duidelijkheid erg belangrijk. Stel je voor dat je Chinees probeert te leren en je krijgt les van twee verschillende docenten die beide een ander dialect spreken in het Chinees. Daarnaast gebruiken ze ook twee verschillende lesboeken en let de één vooral op spelling en de ander meer op uitspraak. Het zal zo veel ingewikkelder worden om de Chinese taal te leren. In een iets andere setting heb ik dit in het basisonderwijs vaak zien gebeuren. Ik merk het aan mijn eigen lessen maar ik hoor er ook anderen over klagen. Het is natuurlijk erg lastig om één leerling met z'n tweeën te onderwijzen, terwijl je als onderwijzers vaak maar weinig contact met elkaar hebt. Hoe kom je dan op één lijn? In ieder geval vind ik het belangrijk dat er één spil is. Dit geeft de structuur en duidelijkheid waar ik het hierboven al eerder over had. Aangezien de groepsleerkracht dagelijks het meeste contact met de kinderen heeft, en deze officieel eindverantwoordelijk is, ben ik van mening dat deze leerkracht de spil zou moeten zijn.

Uit een interview van Both (2004) met enkele leden van de Regionale Zorgbreedtecommissie Ede (RZC), bleek dat er een grote groep bestaat die, net als ik, vindt dat de leerkracht de spil moet zijn van de zorgbreedte. Een van de leden merkt op dat door de opkomst van Remedial Teaching (RT), Interne Begeleiding (IB) en Ambulante Begeleiding (AB), een ontwikkeling gaande is waarin de leerkracht de zorg als het ware ontnomen wordt en de vaardigheden van de leerkracht afnemen. Hij vindt het belangrijk dat benadrukt wordt dat de interne begeleider en remedial teachers er zijn om samen de leerkracht te steunen. Meer samenspel tussen de leerkracht en de RT'er is gewenst, waarbij de IB'er en de RT'er tips aanreiken. Een ander lid vult aan dat wat de RT'er doet, direct moet aansluiten op wat de leerkracht in de klas doet.

Ik sluit mij volledig aan bij het principe dat een goede samenwerking en afstemming tussen verschillende partijen van essentieel belang is.

Ik las een artikel van De Jong (2009) waarin dit laatste standpunt nog eens werd onderstreept. Als het goed is trekken de leraar, de intern begeleider, de remedial teacher, de ouders, de logopediste, leden van Zorg Advies Teams, etc. als partners met elkaar op in het belang van het kind. De extra aandacht die een kind van de RT'er buiten de school krijgt, komt het best tot zijn recht wanneer dit afgestemd is op het aanbod van de school (De Jong, 2009). In het artikel werd een aantal karakteristieke uitspraken gedaan over dit

onderwerp. Leraar: 'Ik heb geen zicht op wat de RT'er doet in dat kamertje. Ik vind het moeilijk om het programma voor dit kind te laten aansluiten bij waar de rest van de klas mee bezig is. Ik realiseer me dat ik een probleem heb met het klassenmanagement.' IB'er: 'Samen met RT'er en de leraar leerlijnen vaststellen voor speciale leerlingen heeft meerwaarde en zorgt eerder voor succes.' RT'er:

‘Het divergent differentiëren in de groep in het regulier basisonderwijs kan niet zonder extra hulp van de RT’er.’ Uit voorgenoemde uitspraken blijkt dat men samenwerking en afstemming in het onderwijs belangrijk vindt, maar dat er ook af en toe problemen worden ervaren op dit gebied. Tot slot wil ik nog even aanhalen dat het volgens mij belangrijk is om te weten welke rol je vervult bij het begeleiden van kinderen. Mijn rol is die van de RT’er. Deze staat duidelijk beschreven op de website van het Gemini College (http://www.geminicollege.eu/school/remedial_teaching.htm). Een deel van de taken voor de RT’er is tijdige en tijdelijke pedagogische en/of didactische hulp aanbieden aan leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen als gevolg van onderliggende leerproblemen. Vaak gebeurt dit in de vorm van individuele begeleiding, door planmatig te werken en door doelgericht en intensief te werken met leerlingen door hulp op maat te bieden.

1.2 Verlegenheidsituatie

Ik geef op maandag en donderdag RT op het gebied van technisch lezen. Ik begeleid hierbij zes groepjes van twee kinderen uit groep 3. Alle kinderen lopen op dit moment qua niveau achter op hun gemiddelde leeftijdgenootjes. Ik werk met de methode Leesbalans. In de klas wordt gewerkt met Veilig Leren Lezen.

Ik ken de groepsleerkrachten zeer oppervlakkig, evenals de methodes en de aanpak in de klas. De afspraken die nu zijn gemaakt houden in dat ik de kinderen extra begeleiding geef buiten de klas met behulp van de methode Leesbalans. Elk groepje krijgt een half uur per week begeleiding van mij. Ze krijgen van mij per week één blad huiswerk mee en ik verwacht dat er in de groep extra aandacht voor deze kinderen is door met flitswoorden te werken op de computer. Daarnaast ga ik ervan uit dat de leerkrachten in de groep gedifferentieerd onderwijs geven, waardoor de leerkracht extra begeleiding geeft tijdens de technisch leeslessen. De afspraken zijn nu gemaakt per mail en ik heb de handelingsplannen aangeboden via het computernetwerk. Ik denk dat de afstemming tussen mij en de groepsleerkrachten veel beter kan. Zowel op het gebied van onderlinge communicatie als didactische afstemming. Graag zou ik meer als één team willen werken waarbij de leerlingen en hun zorg centraal staan.

Dit bracht mij tot de volgende verlegenheidsituatie:

Hoe zorg ik er als RT’er samen met de groepsleerkracht voor, dat mijn leerlingzorg voor technisch lezen in groep 3 is afgestemd op de leerlingzorg in de klas?

Hoewel ik weet dat er bij afstemming veel meer partijen betrokken kunnen zijn, richt ik mij op de afstemming tussen groepsleerkracht en RT. Deze keuze maak ik vanuit het oogpunt van de beperkte tijd die voor dit onderzoek staat.

Mijn verlegenheidsituatie heeft betrekking op twee aspecten. Te weten:

- Onderlinge afstemming door middel van communicatie tussen leerkracht en RT’er.
- Onderlinge afstemming in didactiek tussen de klassensituatie en de RT.

Hiermee kom ik tot de volgende deelvragen:

M.b.t. communicatie:

- *Hoe werkt communicatie en waar kunnen problemen ontstaan?*
- *Waar ervaren leerkrachten en RT'ers knelpunten in hun onderlinge communicatie, wanneer het gaat om de begeleiding van zorgleerlingen?*
- *Welke hindernissen in communicatie kom ik in mijn eigen praktijk tegen?*
- *Bij wie liggen de verantwoordelijkheden in de zorgroute binnen de basisschool?*

M.b.t. didactiek:

- *Hoe krijg ik de didactische situatie van de kinderen uit mijn verlegenheidsituatie in beeld, en hoe laat ik deze aansluiten op de begeleiding tijdens de RT voor technisch lezen?*
- *Welke overeenkomsten en verschillen in didactiek kom ik in mijn eigen praktijk tegen?*

Hoofdstuk 2: Onderzoeksplan

Deelvraag	Hoe	Wie	Wanneer
Hoe werkt communicatie en waar kunnen problemen ontstaan?	Theorie lezen over communicatie.	Ik	Eind maart
Waar ervaren leerkrachten en RT'ers knelpunten in hun onderlinge communicatie, wanneer het gaat om de begeleiding van zorgleerlingen?	Enquête onder groepsleerkrachten en RT'ers.	Ik, RT'ers en groepsleerkrachten op mijn stageschool	Februari/maart
Welke hindernissen in communicatie kom ik in mijn eigen praktijk tegen?	Werkanalyse: Hindernissen in de communicatie benoemen.	Ik	April
Hoe krijg ik de didactische situatie van de kinderen uit mijn verlegenheidsituatie in beeld, en hoe laat ik deze aansluiten op de begeleiding tijdens de RT voor technisch lezen?	Interview met RT'er en IB'er. Waarbij ik hen vraag, hoe ik de didactische situatie in beeld krijg en hoe zij zorgen voor afstemming.	Ik, RT'er en IB'er.	Eind februari Begin maart
Welke overeenkomsten en verschillen in didactiek kom ik in mijn eigen praktijk tegen?	Observatie in twee groepen 3: - Instructieverschillen opsporen tussen groep en RT. - Methodestudie (sluit deze aan op de methode in de groep).	Ik, groep 3B en 3C	Eind maart
Bij wie liggen de verantwoordelijkheden in de zorgroute binnen de basisschool?	Lezen zorgplan stageschool	Ik	Midden februari

Figuur 1: Onderzoeksplan

Hoofdstuk 3: Onderzoekresultaten

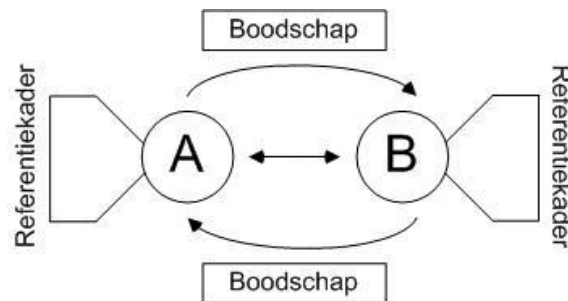
Om een antwoord te vinden op mijn verlegenheids situatie, heb ik mezelf een aantal deelvragen gesteld. Deze heb ik door middel van diverse onderzoeksmethoden geprobeerd te beantwoorden. Hieronder bespreek ik de resultaten van mijn deelvragen.

3.1 Hoe werkt communicatie en waar kunnen problemen ontstaan?

Hoe werkt communicatie?

‘Alleen door te communiceren kunnen we duidelijk maken hoe en wat de ander voor elkaar moet krijgen’ (Visser, 1999). Dit is een opvatting die voortkomt uit het communicatietheoretisch perspectief, ontwikkeld door de Palo Alto onderzoeksgroepen. Visser besteedt hier in zijn artikel *‘Communicatieprocessen op de werkvloer’* aandacht aan. De relevante informatie uit dit artikel gebruik ik hieronder, om de werking van communicatie te verhelderen.

De volgende opvatting ligt ten grondslag aan communicatietheorie: Omdat de mens niet buiten zijn lichaam kan treden, kan de mens de wereld niet anders waarnemen dan op de wijze van de werking van zijn centrale zenuwstelsel en verwante lichaamsprocessen. We hebben dus een eigen referentiekader, waarmee we feiten interpreteren en een betekenis geven. Communicatie tussen mensen is niets anders dan het voor elkaar begrijpelijk maken van onze referentiekaders, het delen van elkaars beelden van de werkelijkheid.

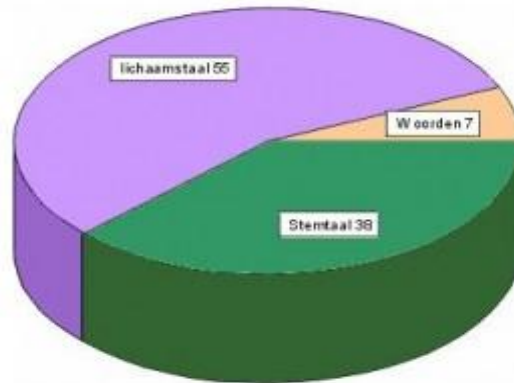

Figuur 2: Referentiekaders

(<http://schetsenco.wordpress.com/communicatievormen/>)

Het communicatieperspectief legt een sterke nadruk op de begrippen relatie en interactie. In elke vorm van communicatie wordt niet alleen inhoudelijke informatie verstrekt, maar wordt ook een bepaald gedrag voorgeschreven aan de ontvanger. Dit relatieaspect geeft betekenis aan het inhoudsaspect en vormt op die manier een communicatie over de communicatie, oftewel een metacommunicatie. Het geeft aan wiens definitie van de werkelijkheid de boventoon voert. Op het gebied van interactie is het non-verbale deel van de communicatie verreweg het meest invloedrijk. Het belangrijkste is de lichaamstaal: houding, gebaren, ademhaling, gezichtsuitdrukking. Daarna komt de tonaliteit: hoe men het zegt, wat toonhoogte, snelheid, kwaliteit en volume betreft. Pas op de derde plaats komt het verbale deel, de woorden, wat men zegt. Een voorbeeld waarin relatie en interactie veel invloed hebben: De verbale mededeling ‘Haal eens koffie voor mij’, zal een

verschillende uitwerking op de gemiddelde medewerker hebben, naargelang deze zin wordt uitgesproken door de directeur van de organisatie of door de jongste magazijnbediende. Daarnaast zal de manier waarop deze mededeling non-verbaal ondersteund wordt, veel invloed hebben op het gevoel dat bij de ontvanger wordt opgeroepen.

Figuur 3: Verhoudingen signalen binnen communicatie
(<http://www.eyepener-onderzoek.nl/communicatie/>)

Communicatie is in dit licht te beschouwen als een systeem, waarin twee of meer personen in een proces zitten, waarbij zij de aard van hun relatie definiëren. Continue interactiesystemen, zoals dagelijkse werkrelaties, worden gekenmerkt door relatieregels. Doordat relaties op termijn een stabiele vorm krijgen, worden deze regels voor beide communicatiepartners duidelijk. Zo spreek je een collega-leerkracht bijvoorbeeld anders aan dan de directeur.

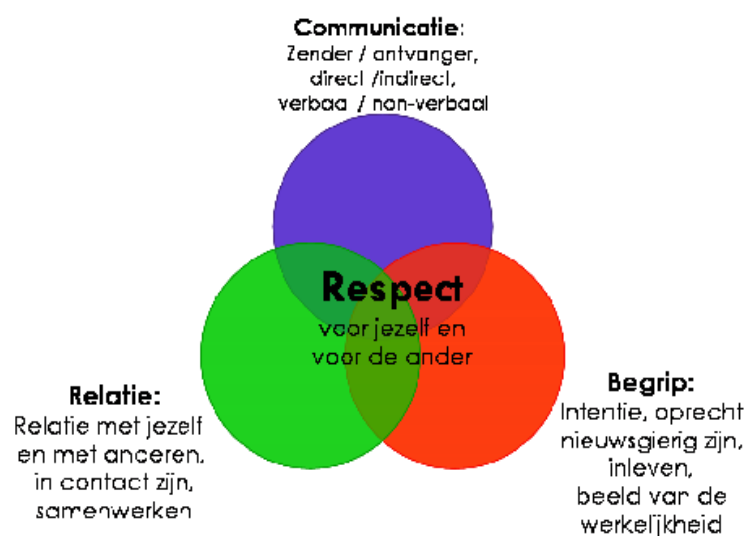
Naast het communicatietheoretisch perspectief wil ik graag nog even aandacht besteden aan de opvattingen van Brounstein (2005). In zijn boek *'Effectief communiceren voor dummies'*, besteedt hij extra aandacht aan het luisteren. Volgens hem is luisteren een belangrijk onderdeel van communicatie, waar over het algemeen weinig aandacht voor is. Zijn definitie van luisteren bestaat uit drie onderdelen; de ontvangst van de boodschap van een spreker, de verwerking van die boodschap om de betekenis ervan te doorgronden en de reactie op die boodschap, en wel op zo'n manier dat blijkt dat je hebt begrepen wat de spreker bedoelt. Het is belangrijk dat we inzien dat het toepassen van gereedschappen om effectief te luisteren cruciaal is voor succes op ons werk. Er zijn drie stappen te onderscheiden binnen het proces van het luisteren (Brounstein, 2005):

1. *Ontvangen* - De boodschap komt binnen door de zintuigen, vooral horen en zien. Het oppikken van non-verbale aanwijzingen is belangrijk. Daarom kan het veel toevoegen wanneer de zender zichtbaar is.
2. *Verwerken* - Dit is het interne verwerkingsproces. In het hoofd wordt geanalyseerd, geëvalueerd en samengevoegd. Er wordt een antwoord gevonden op de vraag: Wat bedoelt de spreker?
3. *Reageren* - de luisteraar bevestigt verbaal en non-verbaal dat de boodschap is ontvangen en begrepen.

Het is belangrijk dat de spreker zich gerespecteerd en begrepen voelt, zodat er een positieve verbinding gemaakt kan worden. Brounstein (2005) noemt ook vier vormen van luisteren:

- Passief luisteren
- Selectief luisteren
- Oplettend luisteren
- Actief luisteren

Omdat we veel luisteren, hebben we de neiging om regelmatig in één patroon te vervallen. De meest productieve vorm van luisteren is het actief luisteren. Hiervoor is veel concentratie noodzakelijk. Het voordeel van deze luistervorm is dat de ander het gevoel heeft te zijn begrepen en te worden gerespecteerd. Dit bevordert een goede relatie, welke een mooie fundering vormt om op verder te werken. Goede communicatie, relatie en begrip vormen samen een productieve samenwerking.

Figuur 4: model respect in relatie tot communicatie, relatie en begrip
(<http://www.verbeetentraining.nl/filosofie.html>)

Hieronder zal ik ingaan op problemen die zich kunnen voordoen op het gebied van communicatie. Ik maak hierbij onderscheid tussen mondelinge- en schriftelijke/digitale communicatie. Hoewel het basisprincipe van communicatie beide vergelijkbaar is, kunnen de problemen zich op andere vlakken bevinden.

Waar kunnen problemen in mondelinge communicatie ontstaan?

Brounstein (2005) geeft een belangrijke valkuil weer in de communicatie met anderen. Deze valkuil is het principe van het *tegen* elkaar praten in plaats van *met* elkaar praten. Oorzaak hiervan is slecht luisteren. Men verzandt in het uitdragen van meningen over en weer, en doet geen moeite om de gedachtegang van de ander te begrijpen.

Een gesprek kan op verschillende manieren benaderd worden. De minst productieve vorm is de passieve benadering. In deze benadering is de luisteraar non-verbaal aanwezig maar biedt deze verbaal weinig feedback aan de spreker. Op deze manier ontstaan één-weg-gesprekken met weinig

inspanning om in te haken op de boodschap van de ander. Hierdoor kan irritatie en miscommunicatie ontstaan waardoor het opbouwen van een goede werkrelatie en effectieve communicatie wordt verhinderd.

Daarnaast is er ook de selectieve benadering. Dit wil zeggen; horen wat je wilt horen. Wanneer er iets besproken wordt wat we willen horen, functioneren we misschien als een meer betrokken en begripvolle luisteraar. Wanneer dat niet het geval is, bestaat de neiging om af te haken. Dit kan zich in verschillende vormen uiten; van wegstappen en met andere zaken bezig gaan, emotioneel reageren en in de verdediging schieten, tot de spreker in de rede vallen en het gesprek overnemen. Deze acties vormen een barrière in het gesprek. Het gevolg is dat de boodschap niet (volledig) overkomt en dat er spanningen ontstaan.

Visser (1999) geeft een definitie voor miscommunicatie: Miscommunicatie houdt in dat de respons niet overeenstemt met de context waarin de boodschap is gegeven. Er bestaan verschillende vormen waarin miscommunicatie zich kan uiten:

- *Ontwijking* - boodschap A geeft geen duidelijke afsluiting van een gespreksonderwerp en boodschap B gaat over op een nieuw onderwerp, zonder deze overgang te markeren.
- *Verdwijntruc* - boodschap A geeft geen duidelijke afsluiting van een gespreksonderwerp en boodschap B gaat over op een nieuw onderwerp, waarbij B deze overgang markeert als een antwoord op boodschap A.
- *Status diskwalificatie* - boodschap B verandert het gespreksonderwerp van de inhoud van boodschap A, welke overgang gepaard gaat met een neerbuigende verwijzing naar de status van A. 'Twee maanden bij ons bedrijf en nu al ideeën... Laat maar eens horen dan.'
- *Overbodige vraag* - boodschap B beantwoordt boodschap A met een vraag waarin een deel van boodschap A woordelijk wordt herhaald; dit impliceert twijfel zonder het openlijk te uiten. 'Ik geloof dat ik met iedereen binnen de afdeling wel goed kan opschieten.' Het afdelingshoofd, vriendelijk glimlachend: 'Met iedereen, A?'

Hiernaast bestaat er in de communicatie en samenwerking nog het dilemma tussen autonomie en controle. Een voorbeeld: De RT'er wil het vertrouwen van de IB'er om zijn werk in relatieve vrijheid vorm te geven. De IB'er wil echter geen onaangename verrassingen binnen zijn verantwoordelijkheidsgebied en wenst derhalve enigerlei vorm van controle en toezicht op het werk te behouden. Teveel controle versterkt het gevoel van wantrouwen bij de RT'er; te weinig controle versterkt de angst voor verrassingen bij de IB'er.

Indien de cultuur van een organisatie zodanig is dat een open discussie over gegeven opdrachten mogelijk is, dan zou dit probleem opgeheven kunnen worden. Preventief voor het optreden van voorgenoemd syndroom, werkt een open en reflectieve houding van de 'baas' naar zijn 'medewerkers', leidend tot een sfeer van openheid en vertrouwen.

Waar kunnen problemen bij schriftelijke en digitale communicatie ontstaan?

Ook hier is de verbinding tussen de zender en de ontvanger weer van wezenlijk belang. Klooster (2010) is E-coach/trainer voor Professioneel Schriftelijk Communiceren. Miscommunicatie kan volgens hem al beginnen bij de voorbereiding. De zender dient zich een aantal zaken af te vragen voor hij iets vastlegt (Klooster, 2010):

- Wat is mijn onderwerp?
- Wat is mijn doel?
- Wat is mijn invalshoek?
- Wie is mijn lezer/doelgroep?

De stijl, de inhoud en de vorm bepalen hoe efficiënt de communicatie is. Wanneer deze niet goed gekozen is, zal dit dus negatieve gevolgen hebben.

Wanneer je doelgroep een grote groep ouders is, dan is een handgeschreven briefje (vorm) met een zeer amicale toon (stijl) met een onsamenvattende opbouw (inhoud) geen juiste vorm van communicatie.

Om het antwoord op deze deelvraag samen te vatten, kan ik dus stellen dat er verschillende opvattingen zijn over de werking van communicatie. Volgens Visser (1999) is communicatie tussen mensen niets anders dan het voor elkaar begrijpelijk maken van onze referentiekaders. Hij geeft aan dat in elke vorm van communicatie, niet alleen inhoudelijke informatie verstrekt wordt, maar ook een bepaald gedrag voorgeschreven wordt aan de ontvanger. Dit zorgt ervoor dat er communicatie over de communicatie ontstaat.

Volgens Brounstein (2005) is luisteren een belangrijk onderdeel van communicatie. Het is belangrijk dat we inzien dat het toepassen van gereedschappen om effectief te luisteren cruciaal is voor succes op ons werk.

Volgens Visser (1999) is de definitie voor miscommunicatie: de respons komt niet overeen met de context waarin de boodschap is gegeven. Brounstein (2005) geeft als belangrijke valkuil het principe van het *tegen* elkaar praten in plaats van *met* elkaar praten. Volgens Klooster (2010) bepalen de stijl, de inhoud en de vorm hoe efficiënt schriftelijke communicatie is. Wanneer deze niet goed gekozen zijn, zal dit negatieve gevolgen hebben voor de communicatie.

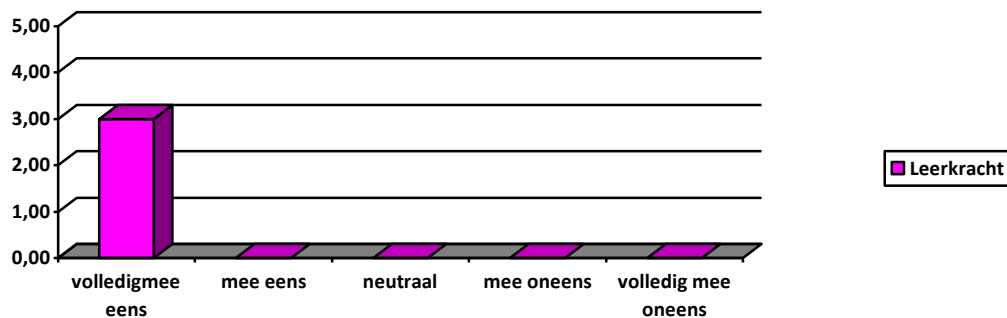
3.2 Waar ervaren leerkrachten en RT'ers knelpunten in hun onderlinge communicatie, wanneer het gaat om de begeleiding van zorgleerlingen?

Om deze vraag te beantwoorden heb ik een tevredenheidsonderzoek uitgezet in de vorm van een enquête. Deze enquête heb ik verdeeld onder alle leerkrachten, RT'ers en de IB'er van basisschool De X te Nijmegen. Voor de RT'ers en de IB'er heb ik een aparte enquête gemaakt, zodat de vragen passend bleven voor deze ondervragingsgroep. Helaas heb ik in totaal maar zes enquêtes ontvangen. De resultaten zijn dus niet representatief voor het hele schoolteam.

Hieronder staan de resultaten. Bij elke vraag kon men kiezen uit een normering van 'volledig mee eens' tot 'volledig mee oneens'. Na elke vraag kon men sterke punten aangeven (+) en verbeterpunten (-).

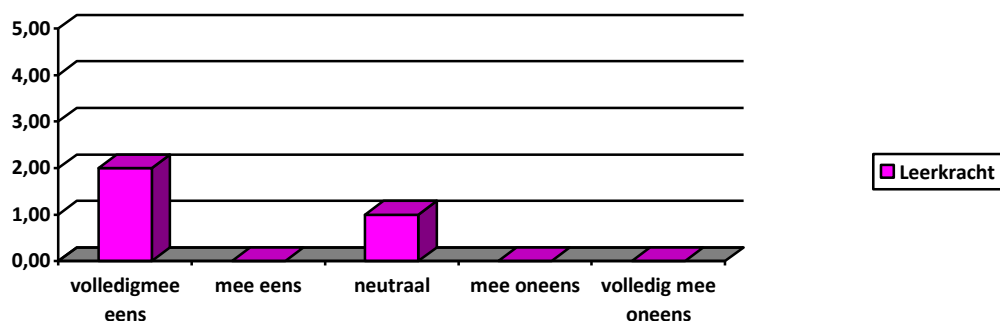
Uitslag leraren enquête

1a Ik ben tevreden over de aanmeldingsprocedure voor een zorgleerling voor RT.

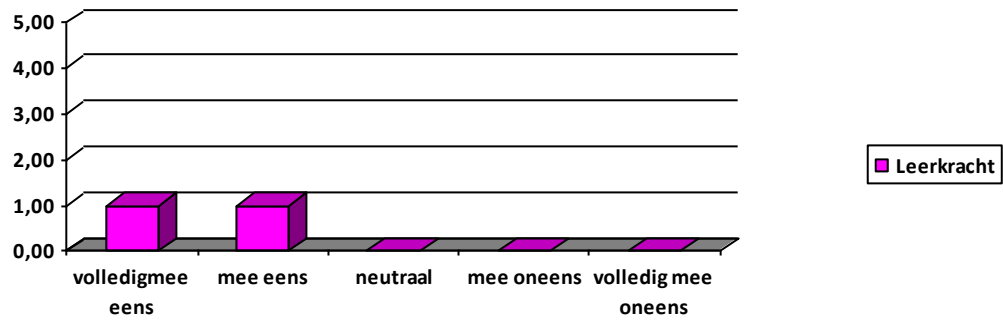
- + Je moet zeer nauwkeurig aangeven waarmee een kind zit en wat je er al aan gedaan hebt
- + Goed overleg
- Geen duidelijk beeld welke vormen van RT mogelijk zijn

2a Ik ben tevreden over de manier waarop met mij gecommuniceerd wordt over de onderzoeken die door de RT'er of IB'er worden uitgevoerd bij (nieuwe) zorgleerlingen.

- + Er wordt gewoon duidelijk nabesproken wat gedaan is en hoe nu verder
- + Er wordt zorgvuldig gewerkt
- Te weinig zicht op inhoud van onderzoeken en conclusies daarvan

3a Ik ben tevreden over de manier waarop met mij gecommuniceerd wordt over het handelingsplan van de zorgleerling.

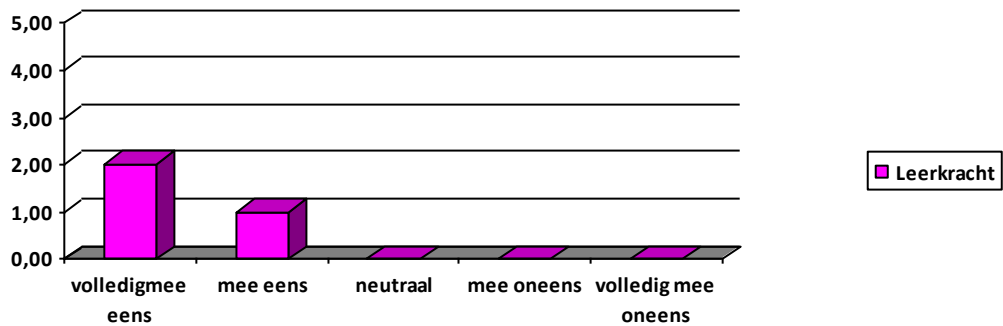

+ Van te voren wordt het goed doorgesproken

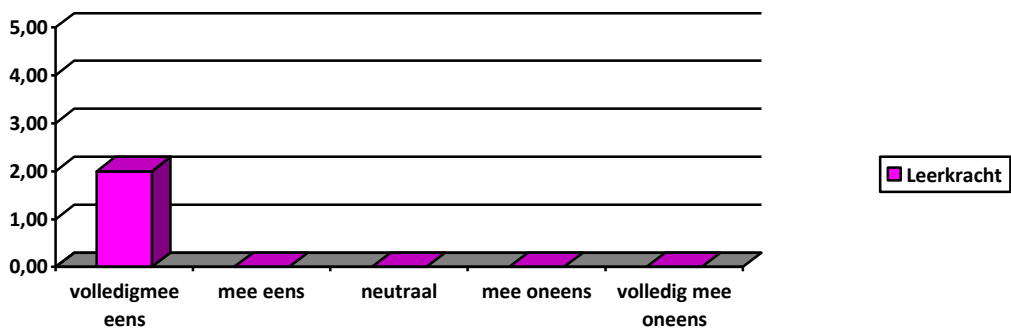
+ Goede handreiking voor RT in de groep

- Evaluatie is wat minder

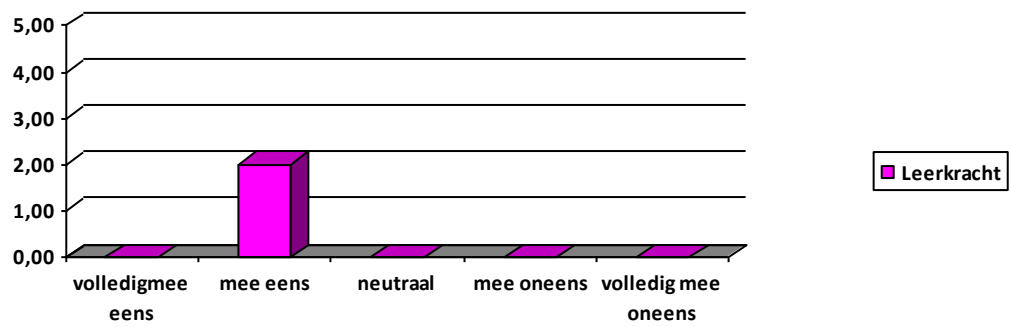
4a De inhoud van het handelingsplan is altijd duidelijk voor mij?

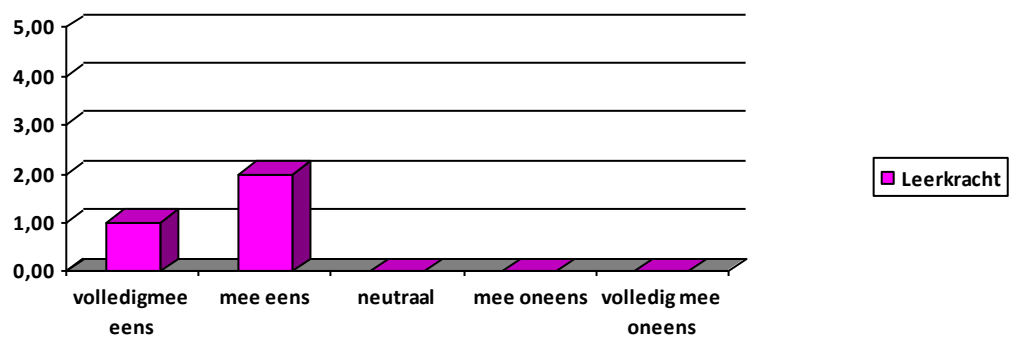
5a Ik voel me betrokken bij het uitvoeren van het handelingsplan.

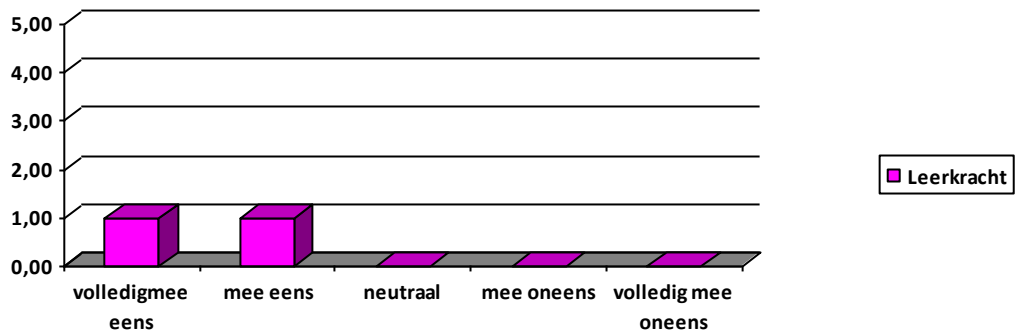
6a Ik heb tijdens de uitvoering van het handelingsplan voldoende overleg met RT'er of IB'er.

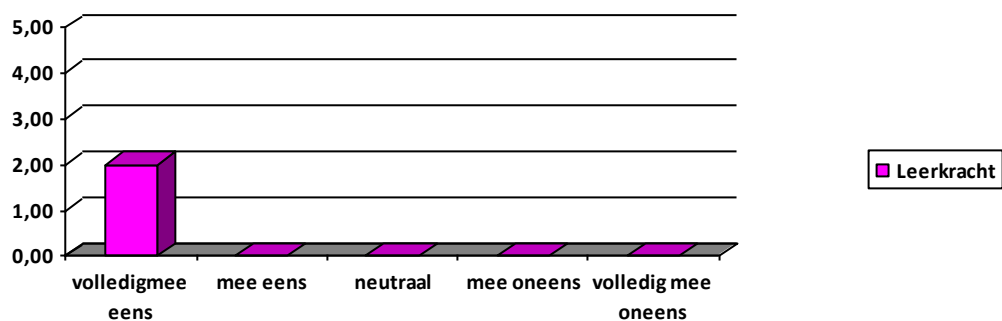
7a Ik ervaar tijdens het uitvoeren van een handelingsplan nooit onduidelijkheden.

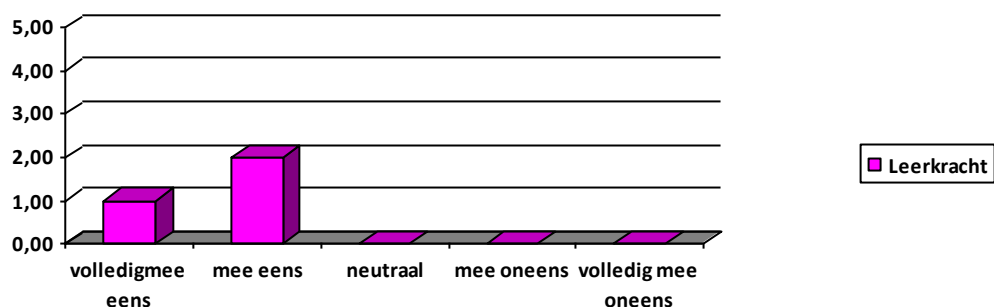
8a Ik heb tijdens het uitvoeren van een handelingsplan altijd het gevoel dat mijn begeleiding en die van de RT'er of IB 'er op een lijn zitten.

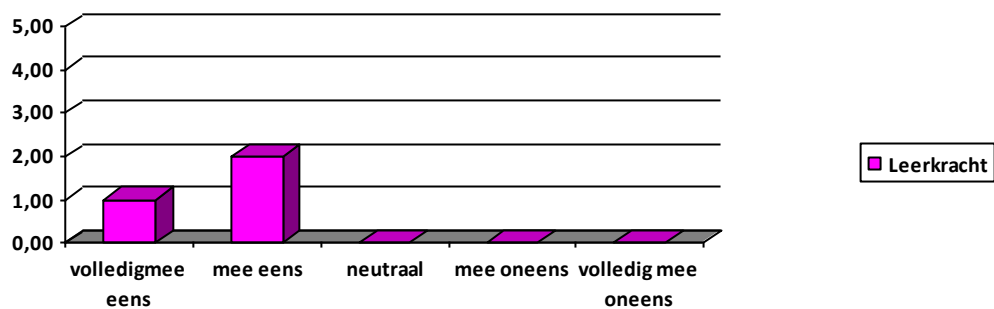
- 9a Ik ervaar nooit onduidelijkheden in de afspraken die gemaakt worden tussen mij en de RT'er of de IB'er

- 10a Ik ben tevreden over de manier waarop een handelingsplan met mij wordt geëvalueerd.

- 11a De ouders van zorgleerlingen worden altijd correct geïnformeerd.

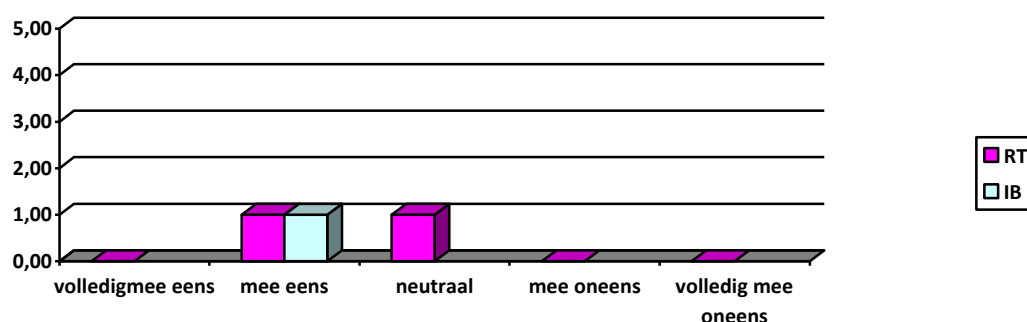

- 12 Wanneer u nog verbeterpunten/wensen heeft over de interne communicatie met betrekking tot de begeleiding van zorgleerlingen, dan kunt u deze hieronder noteren.

Hier werd door de geënquêteerden niks ingevuld.

Uitslag enquête RT'ers en IB'er

1a Ik ben tevreden over de aanmeldingsprocedure voor een zorgleerling voor RT.

+ Er wordt serieus omgegaan met de leerlingen die een lage score halen bij de Cito-toetsen.

+ Er is een duidelijk zorgplan voor zwakke leerlingen.

+ De leerlingen die aangemeld worden voor RT door de leerkrachten hebben die ondersteuning ook nodig. Vaak hebben ze al veel begeleiding in de groep gehad. De leerkrachten hebben hier goed zicht op.

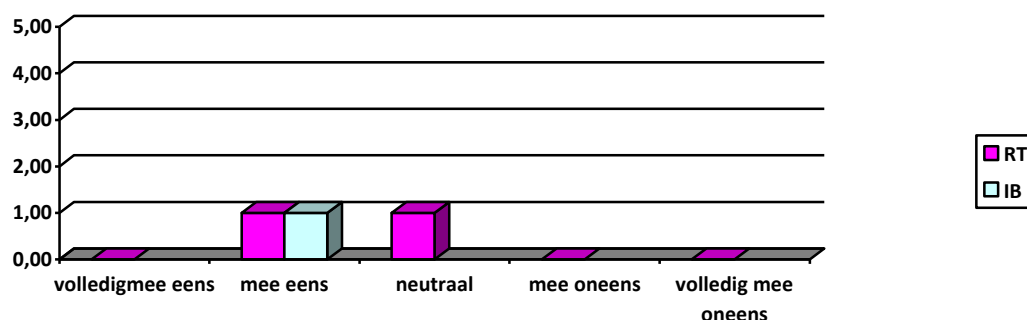
- Leerkrachten worden afhankelijk (gemaakt) van de remedial teacher en ondernemen zelf weinig stappen om de hiaten in de groep op te lossen.

- Kinderen blijven te lang in de RT.

- Aanmelding soms via de wandelgangen, zorgt voor onduidelijkheden.

- IB'er bepaalt meestal met de RT'er welke leerlingen in aanmerking komen voor de RT. De leerkracht zou eigenlijk op een dergelijk moment ook om de tafel moeten zitten, maar dit is qua organisatie niet haalbaar.

2a Ik ben tevreden over de manier waarop gecommuniceerd wordt over de onderzoeken die ik uitvoer bij (nieuwe) zorgleerlingen.

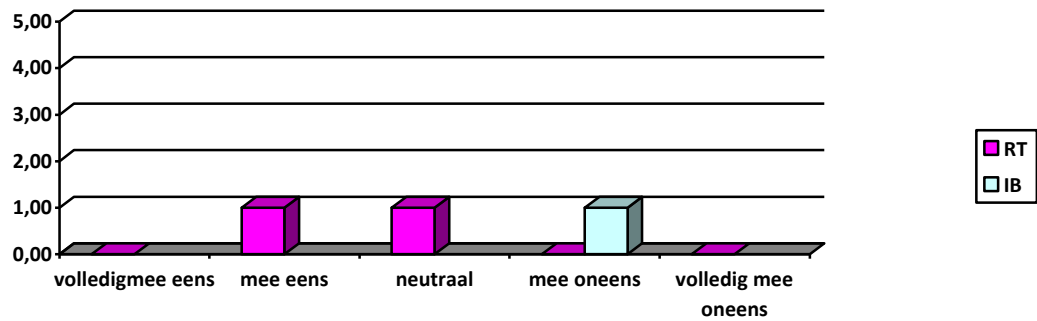
+ Meestal heb ik wel een duidelijk beeld van een leerling na onderzoek, wat door de leerkracht herkend/erkend wordt. De hiaten zijn dan duidelijk gemaakt.

+ Leerkrachten staan altijd open voor de resultaten en adviezen die uit onderzoeken komen.

- Leerkrachten vergeten zelf vaak de resultaten van hun eigen methode gebonden toetsen er bij te betrekken.

- Communicatie naar de leerkrachten toe is zeer wisselend per persoon: De een is bereid om te luisteren, de ander is afhoudend.
- Soms te weinig tijd om de resultaten van een onderzoek goed te bespreken

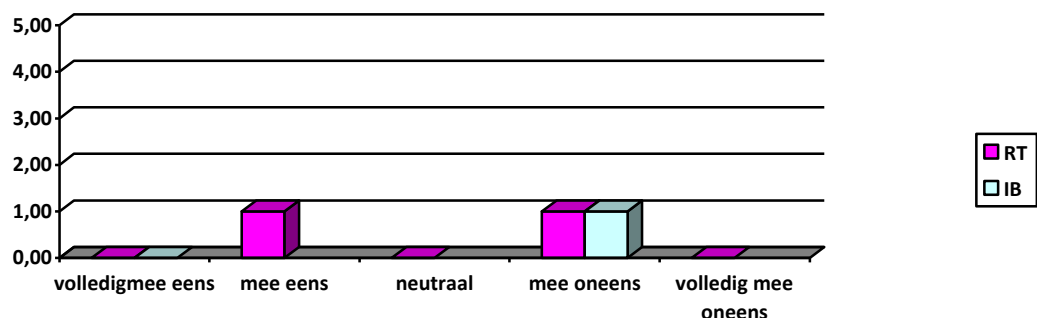
3a Ik ben tevreden over de manier waarop gecommuniceerd wordt, over het handelingsplan van de zorgleerling.

- + De meeste leerkrachten hebben groepsplannen gemaakt waarin staat hoe, wat en wanneer ze de RT-leerling begeleiden.
- + Ze hebben hun eigen inbreng wat voor hen mogelijk is om uit te voeren.
- + De communicatie naar IB toe verloopt goed.
- + Het plan wordt besproken met de leerkrachten en zij geven ook aan wat ze zelf in de groep kunnen en gaan doen.

- Niet alle leerkrachten houden zich aan de afspraken die worden gemaakt bij het bespreken van het handelingsplan. Ze zeggen toe bepaalde dingen te oefenen volgens het plan en doen dit minder vaak/ minder gestructureerd / niet.
- Communicatie naar de leerkrachten toe is zeer wisselend per persoon: De een is bereidwillig te luisteren, de ander is afhoudend.
- Te weinig tijd.

4a Ik denk dat de inhoud van het handelingsplan altijd duidelijk is voor de groepsleerkracht.

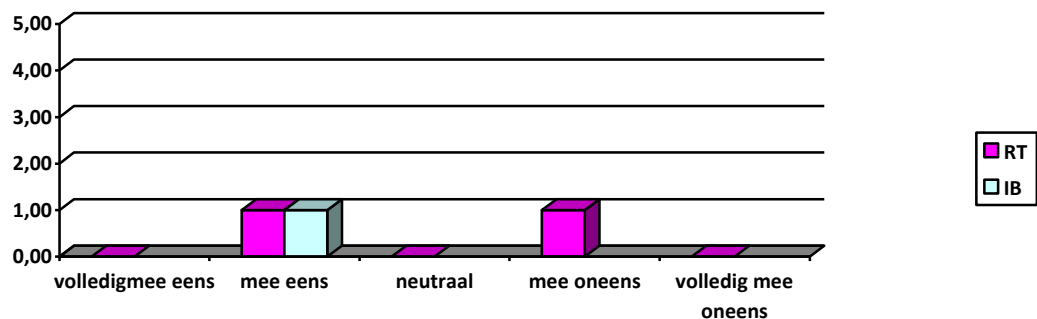

- + Het is duidelijk, omdat de handelingsplannen worden gemaakt in samenspraak met de leerkrachten.

- Het handelingsplan zal altijd besproken moeten worden. Per leerling zijn er eigen interpretaties. Dit kan met alle facetten van het handelingsplan te maken hebben.

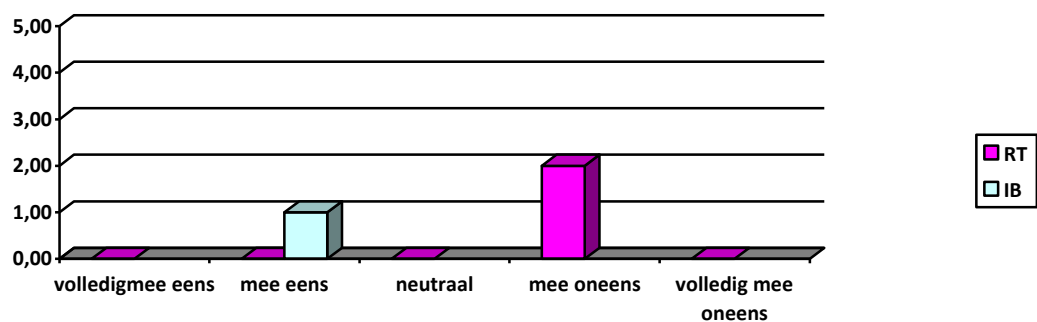
- Onduidelijkheid kan bestaan uit de formulering van doelen of uit onbekendheid met materialen of methodes.

5a Ik heb het gevoel dat de groepsleerkrachten voldoende zijn berokken bij het uitvoeren van een handelingsplan.

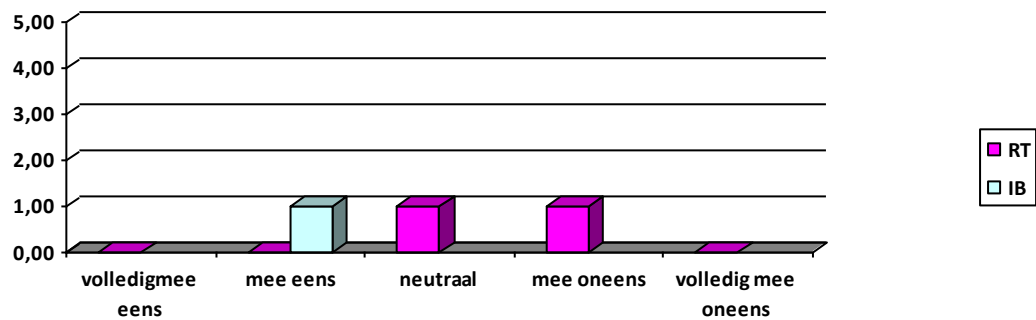
- De leerkrachten zijn zo met hun eigen dingen bezig. Ook dit is erg afhankelijk van welke leerkracht. De een oefent nog eens samen met het kind n.a.v. gemaakte werkbladen; de ander kijkt er niet naar en daarmee blijft het een aparte, op zichzelf staande hulp.
 - We moeten de leerkrachten wel steeds blijven stimuleren tot het uitvoeren van hun deel van het plan door te vragen hoe het loopt en of ze ergens hulp bij nodig hebben.

6a Ik heb tijdens de uitvoering van het handelingsplan voldoende overleg met de groepsleerkracht.

- Ik zou vaker willen overleggen met de leerkracht. Liever om de vier weken. Dit krijg ik qua tijdsplanning niet rond. Waarover; Afstemming aanpak leerstof/leerling → coachen van de leerkracht Welke momenten; onder schooltijd zou fijn zijn.
 - Meestal vind ik dat er te weinig overleg is. De leerkrachten hebben het al druk en dan is er vaak weinig tijd voor goed overleg. Graag meer overleg over HOE het kind werkt.

- 7a Ik ervaar tijdens het uitvoeren van een handelingsplan nooit onduidelijkheden tussen mijzelf en de groepsleerkracht.

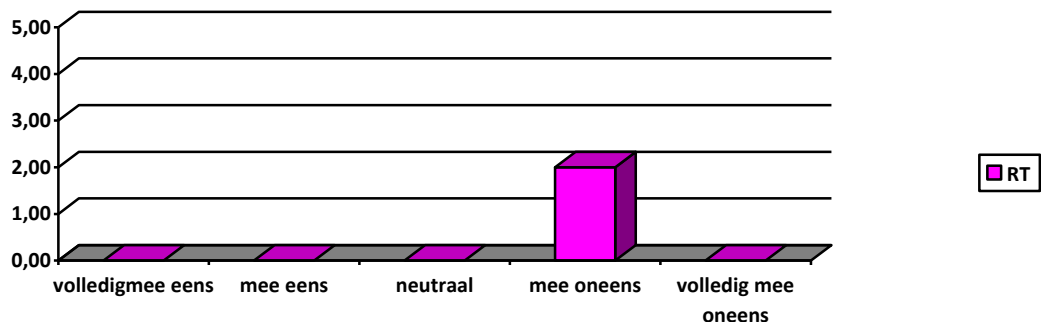

+ Afstemmen blijft altijd moeilijk. Soms worden dingen anders opgepakt dan je bedoelt, we moeten uitgaan van de beste bedoelingen van iedereen!

- Ik ervaar soms onduidelijkheden bij de inhoud en de organisatie van de leerkracht. Soms loop ik te ver voor bij pre-teaching, als de leerkracht wel eens een week heeft overgeslagen. Dan lopen we niet parallel m.b.t. de leerstof.

- Onduidelijkheden ontstaan vaak door roosterwijzigingen, waardoor een verandering in de planning noodzakelijk wordt. Dat gebeurt vaak bij de kleuters. Maar dat heeft niet te maken met de opstelling of de uitvoering van het handelingsplan.

- 8a Ik heb tijdens het uitvoeren van een handelingsplan altijd het gevoel dat mijn begeleiding en die van de groepsleerkracht op één lijn zitten.

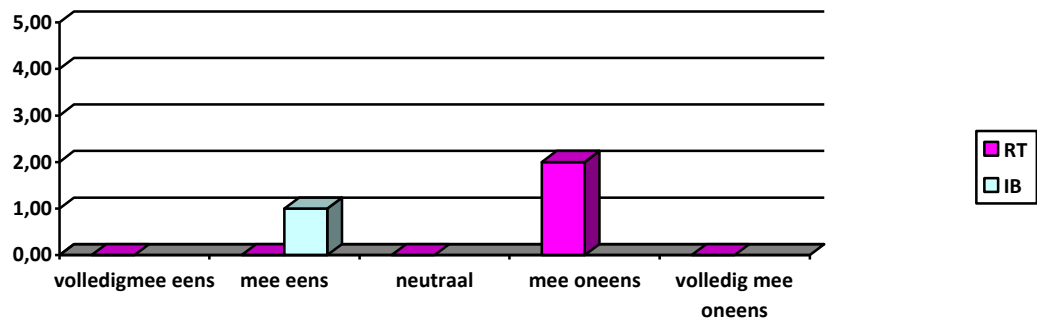

+ Bij het gesprek over het HP wel

- Ik ervaar soms onduidelijkheden bij de inhoud en de organisatie van de leerkracht. Soms loop ik te ver voor bij pre-teaching, als de leerkracht wel eens een week heeft overgeslagen. Dan lopen we niet parallel m.b.t. de leerstof.

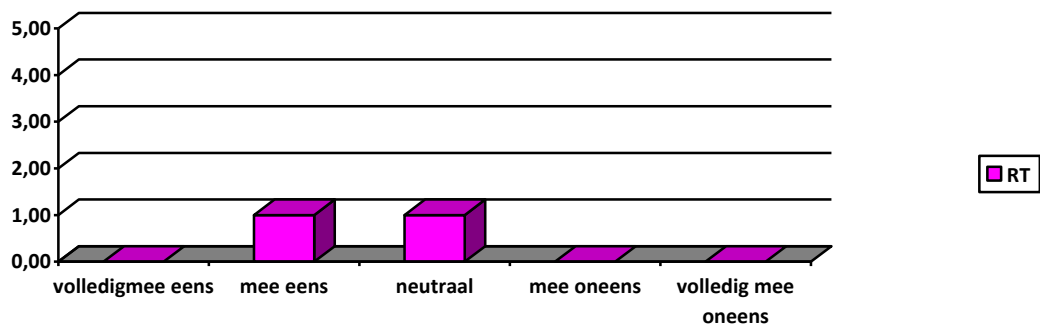
- Er zijn wel richtlijnen, bijvoorbeeld bij Schrijfdans, maar dan heeft nog ieder zijn eigen accenten. Globaal zit het wel op een lijn, maar verschillen hou je altijd tussen personen.

- 9a Ik ervaar nooit onduidelijkheden in de afspraken die gemaakt worden tussen mij en de groepsleerkracht.

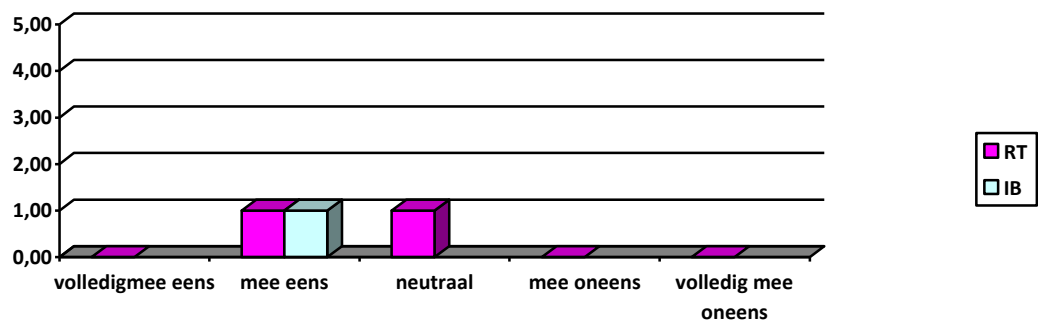
- Onduidelijkheden over de tijd waarop kinderen meegaan.
- Onduidelijkheden over de werkwijze.
- Onduidelijkheden over gebruikte methode.

- 10a Ik ben tevreden over de manier waarop ik een handelingsplan met de groepsleerkracht evalueer.

- + Schriftelijk evaluatieformulier door de leerkracht in te vullen (vooraf), om als praatformulier te gebruiken.
- + De een neemt de tijd om van beide kanten te evalueren.
- De ander ontvangt de evaluatie op papier en heeft geen opmerkingen.
- Tussentijdse evaluaties door tijdsgebrek wat minder intensief.

11a De ouders van zorgleerlingen worden altijd correct en tijdig geïnformeerd.

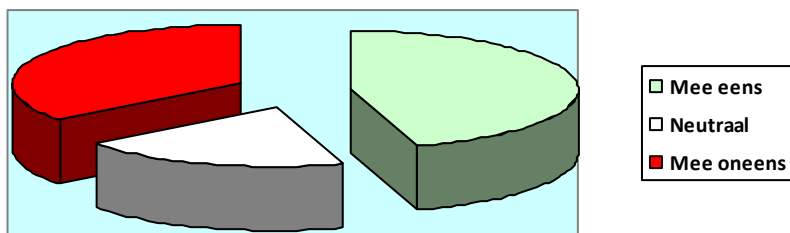
12 Wanneer u verbeterpunten/wensen heeft over de interne communicatie met betrekking tot de begeleiding van zorgleerlingen, dan kunt u deze hieronder noteren.

Wensen: ik zou het prettig vinden als ALLE leerkrachten genoeg tijd namen om de handelingsplannen door te spreken. En niet dat het zo afhankelijk is per persoon. Dit is een opmerking die algemeen geldt voor de onderlinge communicatie bij de RT en dan vooral naar de leerkrachten toe. Binnen de RT-groep is het in orde.

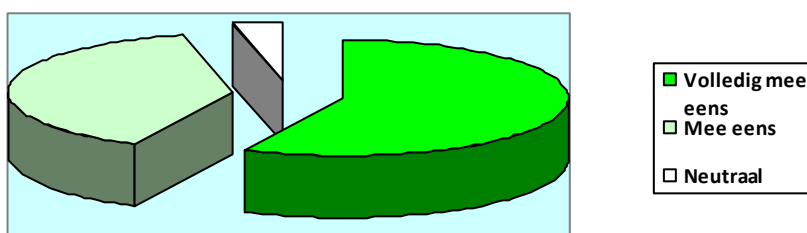
Samenvatting uitslag enquête

Om de uitslag van de enquêtes samen te vatten heb ik hieronder de algemene scores per ondervragingsgroep weergegeven in een taartdiagram. Hieruit is duidelijk af te lezen dat de RT'ers en IB'er het veel vaker oneens waren met de stellingen uit de tevredenheid enquête. De trend lijkt dus te zijn dat de RT'ers en IB'er minder tevreden zijn over de communicatie met betrekking tot de begeleiding van zorgleerlingen. Sterker nog: de trend lijkt dat leerkrachten helemaal nergens ontevreden over zijn.

*Taartdiagram van de algemene score van de **RT'ers en IB'er** weergegeven.*

*Taartdiagram van de algemene score van de **leerkrachten** weergegeven.*

Samenvattend heb ik hieronder op een rijtje de meest opvallende uitslagen genoteerd:

Tevredenheid leerkrachten:

De leerkrachten zijn het meest tevreden over:

- de aanmeldingsprocedure voor zorgleerlingen
- hun eigen betrokkenheid bij het handelingsplan
- de onderlinge afspraken tussen henzelf en de RT'ers en IB'er

Tevredenheid RT'ers en IB'er:

De RT'ers en IB'er zijn het meest tevreden over:

- de aanmeldingsprocedure voor zorgleerlingen
- de communicatie over de onderzoeken van nieuwe zorgleerlingen
- het informeren van ouders

Ze zijn het minst tevreden met:

- de onderlinge afspraken tussen henzelf en de leerkrachten
- begeleiding tijdens RT en in de groep op één lijn
- voldoende overleg tijdens het uitvoeren van het handelingsplan

3.3 Welke hindernissen in communicatie kom ik in mijn eigen praktijk tegen?

‘Een wezenlijk onderdeel van het werk van de remedial teacher is het voeren van gesprekken met de betrokkenen (leerling – ouders/vertegenwoordigers – leraren – overige betrokkenen). Hij dient de school en haar personeel als gesprekspartners te zien.’ (LBRT, 2006)

In mijn eigen praktijk kom ik helaas regelmatig problemen tegen die veroorzaakt worden door slechte communicatie tussen mijzelf en mijn gesprekspartners/collega's. Regelmatig worden afspraken niet nagekomen, veranderingen niet doorgegeven of blijven antwoorden op vragen uit. Het mag inmiddels duidelijk zijn dat ik erg veel waarde hecht aan samenwerking. In mijn ogen valt of staat deze samenwerking met goede onderlinge communicatie.

De grootste hindernis in communicatie die ik tegen ben gekomen is het probleem dat er vaak niet gecommuniceerd wordt.

Zo gebeurt het regelmatig dat ik kinderen op de afgesproken tijd voor RT op kom halen en ik de kinderen niet mee kan nemen. Soms zijn ze net een toets aan het maken die volgens de leerkracht niet op een ander moment ingehaald kan worden, dan weer is het gymrooster ineens aangepast en zijn de kinderen niet in de klas aanwezig. Ik vraag mij dan altijd af: waarom is dit niet even met mij gecommuniceerd?

Andersom loopt het ook wel eens mis. Het is wel eens lastig om leerkrachten te pakken te krijgen. Dan zijn ze tijdens de pauze bijvoorbeeld niet ik hun lokaal en ook niet in de koffiekamer te vinden, of hebben ze na schooltijd een afspraak met ouders waardoor ik ze niet aan kan spreken. Vervolgens stel ik mijn vraag via de mail en daar komt dan geen antwoord op terug.

Ik merk dat het lastig is om goede momenten te vinden om af te stemmen, vragen te stellen, veranderingen door te geven of te evalueren. Daarnaast kan ik me voorstellen dat leerkrachten mij soms ook lastig kunnen bereiken. Ik zit niet steeds op dezelfde plek te werken met kinderen en ik ben ook niet elke pauze in de kantine te vinden.

Dit gezegd hebbende, komt het er op neer dat de problemen die ik ervaar met betrekking tot communicatie niet te maken met de inhoud van de communicatie. Ze hebben vooral te maken met het feit dat er überhaupt niet gecommuniceerd wordt. Slechte bereikbaarheid en te weinig afstemmingsmomenten zijn daar een reden voor. Daarnaast verloopt communicatie via de mail erg moeizaam.

3.4 Hoe krijg ik de didactische situatie van de kinderen uit mijn verlegenheidsituatie in beeld, en hoe laat ik deze aansluiten op de begeleiding tijdens de RT voor technisch lezen?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden ben ik in twee fases te werk gegaan. Allereerst heb ik een interview gehouden met de RT'er en de IB-er op mijn stageschool. Ik heb ze enkele vragen voorgelegd die mij zouden kunnen helpen om de didactische situatie van de kinderen in beeld te krijgen. Daarnaast wilde ik advies inwinnen over aandachtspunten voor een goede afstemming tussen RT en klassensituatie. Ik richt me daarbij op de instructie en de methode voor groep 3 en 4 op het gebied van technisch leesonderwijs. Hieronder staat een overzicht van de informatie die ik doormiddel van de interviews heb verkregen.

Het afnemen van toetsen is een belangrijk middel om kinderen didactisch in beeld te brengen. Deze toetsen bestaan vooral uit:

- Afname en analyse van de technisch leestoetsen van CITO; twee keer per jaar DMT.
- Twee keer per jaar Tempotoets technisch lezen.
- Bij de D en E-leerlingen de afname van de AVI (twee keer per jaar).

Daarnaast spelen overleg met de leerkracht en gesprekjes met het kind ook een rol. Evt. worden leerlingen/leerkracht geobserveerd bij het lezen in de groep.

Bij een observatie zijn de volgende onderwerpen belangrijk:

- Gedrag van het kind; is hij/ zij betrokken, gemotiveerd, geconcentreerd, hoe is het leestempo?
- Niveau van de lesstof m.b.t. het niveau van de leerling; niet te moeilijk / makkelijk?
- Leesgedrag kind; spellend/radend lezen, vloeiend lezen, lezen op woord- of zinsniveau, leestempo, intonatie, interpunctie. Begrijpt het kind wat het heeft gelezen?
- Instructiegedrag leerkracht; past de leerkracht het leesniveau aan bij het kind? Maakt de leerkracht gebruik van leesstrategieën? Geeft de leerkracht de juiste instructie? Organiseert de leerkracht voldoende oefenmomenten voor de leerling om de geleerde strategieën te automatiseren? Maakt de leerkracht goed gebruik van een groepshandelingsplan? Zet de leerkracht gevarieerde hulpmiddelen in?

Er zijn verschillen zijn tussen RT en klassikaal onderwijs. Zolang dit positief is, is dat ook een meerwaarde voor de RT. De volgende punten werden genoemd:

- Bij de RT buiten de groep (door de RT'er) krijgt het kind individuele aandacht, of in een heel klein groepje.
- Er is geen(weinig) concurrentie met andere kinderen.
- De aandacht is vooral positief; iedere keer laten merken wat het kind goed heeft gedaan. Fouten worden niet als fout gezien, maar als ontwikkelpunt. (Maar één ontwikkelpunt tegelijk)
- Als RT'er kun je de (vaak kleine) vorderingen van de kinderen zichtbaar maken voor het kind. In de groep ziet het kind vaak alleen de achterstand die het heeft t.o.v. de andere leerlingen, wat het nog niet kan.

- Er kan meer aan de individuele problemen gewerkt worden. Er kan naast een hiaat m.b.t. de lesstof, ook een andere oorzaak aan ten grondslag liggen.
- Klassikale instructie heeft vooral betrekking op de lesstof voor de middenmoot. Soms kan verschil tussen RT en klassikaal onderwijs negatief zijn. Het is belangrijk dat het strategiegebruik eenduidig is.

Een aantal zaken is belangrijk bij het kiezen van geschikte materialen en instructievormen voor de begeleiding:

- Past het materiaal bij het niveau en de hiaten van het kind?
- Is er een gevarieerd aanbod?
- Is er een duidelijk gestructureerd aanbod? (duidelijke strategieën)
- Ziet het materiaal er aantrekkelijk uit?
- Zijn er leuke spelvormen voor handen?
- Spreekt het materiaal meerdere intelligenties aan.
- Is er materiaal om ook thuis te oefenen? (Vooral bij het automatiseren van oefeningen)

De volgende tips werden aangegeven om als RT'er de afstemming tussen RT en klassikaal onderwijs te vergroten.

- Regelmatig gesprekken voeren met de leerkracht. Besproken wordt; de hiaten, welbevinden en motivatie van de leerlingen. (Minimaal één keer in de acht weken)
- Zorgen voor goede afstemming betreffende het handelingsplan; Voornamelijk de aanpak en organisatie en taakverdeling. Wat doet de RT'er en wat de leerkracht, wanneer, hoe vaak en hoe?
- Tijdens deze gesprekken kan meteen geëvalueerd worden.
- Het gebruiken van strategiekaarten.

De RT moet zich aanpassen aan de methodes of methodieken die door de school gebruikt worden. Strategiegebruik bij het automatiseren moet eenduidig zijn. Alleen bij individuele leerlijnen kun je afwijken. Dit moet wel in goed overleg met de leerkracht gebeuren.

Er zijn factoren die een goede afstemming tussen RT en klassikaal onderwijs in de weg kunnen staan:

- De tijd om te overleggen. Dit moet altijd tussen de middag of na school. Ik zou liever ook vaker willen overleggen.
- Te weinig tijd om te observeren in de groep.
- Niet alle leerkrachten vinden het gemakkelijk om passend onderwijs te organiseren.
- Niet alle leerkrachten zien de kleine vorderingen die de kinderen maken. Ze zien vaak alleen de achterstand. Ze maken te grote sprongen, die het kind nog niet aankan.
- Leerkrachten zeggen vaak toe om volgens het handelingsplan te werken en doen het vervolgens niet. Of op een andere manier dan is afgesproken.

Deze antwoorden samenvattend, kan ik stellen dat het afnemen van toetsen een belangrijk middel is om kinderen didactisch in beeld te brengen. Daarnaast spelen overleg met de leerkracht, gesprekjes met het kind en observaties een rol.

Om de afstemming tussen RT en klassikaal onderwijs te vergroten is het belangrijk om regelmatig af te stemmen met de leerkracht hoe de vorderingen van de leerling verlopen en hoe het handelingsplan wordt uitgevoerd. Op deze manier wordt zowel de samenwerking als de inhoud van de begeleiding geëvalueerd. De X werk vanuit het principe dat de RT zich moet aanpassen aan de methodes of methodieken die door de school gebruikt worden. Het strategiegebruik bij het automatiseren moet eenduidig zijn.

3.5 Welke overeenkomsten en verschillen in didactiek kom ik in mijn eigen praktijk tegen?

Om deze vraag te beantwoorden heb ik de didactiek uit de groep langs mijn eigen aanpak gelegd. Ik heb in de twee groepen 3 een leesles geobserveerd en de gebruikte materialen bekeken.

Observatie

Op advies van de RT'er en IB'er heb ik tijdens mijn observaties in de twee groepen 3 gekeken naar:

- Niveau van de lesstof
- Leerkrachtgedrag

Niveau van de lesstof m.b.t. het niveau van de leerling (niet te moeilijk / makkelijk?)

Groep 3B	Groep 3C	RT
In de groep wordt gewerkt op het leesniveau van eind groep 3.	In de groep wordt gewerkt op het leesniveau van eind groep 3.	Tijdens de RT werk ik met de kinderen op niveau van midden 3.

Omdat deze kinderen AVI begin 3 tot midden 3 scoren, werken ze in de groep iets boven hun niveau en werken ze in de RT op hun eigen niveau of een heel klein beetje boven hun eigen niveau.

Instructiegedrag leerkracht (Aanpassing leesniveau? Gebruik leesstrategieën? Passende instructie? Voldoende oefenmomenten? Inzet gevarieerde hulpmiddelen?)

Groep 3B	Groep 3C	RT
Het leesniveau ligt iets boven het niveau van de kinderen uit mijn RT groepje. Er wordt gewerkt met zon- en maangroepjes.	Het leesniveau ligt iets boven het niveau van de kinderen uit mijn RT groepje. Er wordt gewerkt met zon- en maangroepjes.	De kinderen werken op hun eigen leesniveau.
De leerkracht maakt weinig gebruik van leesstrategieën. De methode Veilig leren lezen kent wel een gestructureerde aanpak waarbij leesstrategieën worden aangeleerd.	De leerkracht legt tijdens zijn instructie de nadruk op het gebruiken van leesstrategieën.	De methode Leesbalans werkt vanuit strategieën, deze pas ik in mijn lessen toe.
De leerkracht geeft minimale instructie. Ze maakt af en toe gebruik van de kennis van de kinderen. Tijdens het klassikaal lezen van het leesboekje heeft ze geen middelen om mee te wijzen in hun boekje.	De leerkracht geeft veel instructie. Daarbij maakt hij veel gebruik van de kennis van de kinderen. "Wat valt je op? Waar moet je op letten? Hoe zat het ook alweer met..?"	Ik geef veel verlengde instructie tijdens mijn lessen. Ik probeer kinderen hierbij actief te betrekken door ze zelf na te laten denken. "Wat valt je op? Waar moet je op letten? Hoe zat het ook alweer met..?"

Groep 3B	Groep 3C	RT
Woorden en verhaaltjes worden meerdere keren gelezen. Bijvoorbeeld bij Veilig en Vlot. Daarna worden deze woorden met een werkblad nog eens herhaald en toegepast.	Woorden en verhaaltjes worden meerdere keren gelezen. Daarna worden deze woorden met een werkblad nog eens herhaald en toegepast.	De herhaling bij de RT zit hem vooral ook in de opbouw van de methode. In de verschillende lessen is herhaling en inoefening te vinden. Binnen één les is er slechts een beetje herhaling mogelijk. Hier is weinig tijd voor. Wel wordt er door middel van de huiswerkbladen gewerkt aan herhaling en inoefening.
In de groep wordt er weinig instructie gegeven in niveau groepjes en wordt er weinig met de computer gewerkt. Dit staat wel beschreven in het handelingsplan. Aan het eind van de les wordt er nog 10 minuten een groepje van 4 zwakke kinderen gemaakt voor begeleiding bij het maken van de opdrachten.	In de groep wordt er weinig instructie gegeven in niveau groepjes en wordt er weinig met de computer gewerkt. Dit staat wel beschreven in het handelingsplan. Tijdens het zelfstandig werken maakt de leerkracht een rondje om vragen te beantwoorden.	Tijdens de RT werk ik natuurlijk altijd in niveaugroepjes. Ik werk met groepjes van twee en probeer binnen dit groepje ook te differentiëren door mijn vragen slim te stellen of tijdens een klein moment van zelfstandig werken nog extra aandacht aan de ander te schenken.
De zwakke kinderen haakten snel af. Ze werden te weinig geprikkeld om mee te blijven doen met de rest.	Ook de zwakke kinderen bleven redelijk bij de les. Ze kregen regelmatig een beurt en positieve feedback.	Omdat de groepjes zo klein zijn krijgen kinderen niet echt de kans om af te dwalen. Wanneer ik merk dat de concentratie minder is probeer ik een afwisselende werkvorm in te zetten en blijf ik positieve feedback geven. Soms vraag ik kinderen gewoon waarom ze niet geconcentreerd zijn.
Veilig leren lezen geeft veel variërende hulpmiddelen. Deze werden tijdens deze les nauwelijks ingezet.	Veilig leren lezen geeft veel variërende hulpmiddelen. Deze werden tijdens deze les nauwelijks ingezet.	Binnen de methode Leesbalans zit niet zoveel variatie. Ik probeer zelf steeds te zoeken naar leuke materialen en spelletjes die ik in kan zetten. Ik zou hier nog meer gebruik van willen maken om zoveel mogelijk intelligenties aan te spreken.

Methode studie

Voor dit onderdeel heb ik de methode uit de klas: Veilig Leren lezen (VLL) en de methode waarmee ik werk tijdens de RT: Leesbalans, met elkaar vergeleken. Ik heb hieronder de overeenkomsten en verschillen weergegeven.

Overeenkomsten:

- (onderdeel van) een doorgaande leerlijn.
 - Veilig leren lezen is een methode voor aanvankelijk lees- én taalonderwijs. Dit garandeert een goede aansluiting op het onderwijs in groep 4. Veilig leren lezen maakt onderdeel uit van een doorgaande leerlijn voor leesontwikkeling in het basisonderwijs. Van groep 1 tot en met 8 sluiten de Zwijzen-methoden naadloos op elkaar aan en groeien kinderen van Schatkist (groep 1 - 2) eenvoudig door naar Veilig leren lezen (groep 3) en Estafette Nieuw (groep 4 tot en met 8).
 - De methode Leesbalans is bedoeld voor kinderen bij wie het proces van het leren lezen langzamer verloopt dan bij andere kinderen. Leesbalans is te gebruiken vanaf de kleutergroepen (voor risicokinderen) t/m groep 8. De lessen kunnen in de groep of door de remedial teacher buiten de groep worden gegeven. Het programma biedt naast een ondersteunende instructielijn extra oefenmateriaal dat zelfstandig gemaakt kan worden. Leesbalans kan naast elke methode voor aanvankelijk en voortgezet lezen worden ingezet. Het materiaal kan ook worden gebruikt in het speciaal onderwijs.
- structureerwoorden/hulpwoorden
 - VLL geeft aan dat de structureerwoorden zijn slechts een middel om het doel (leesvaardigheid) te bereiken. Nadat u aan de hand van een structureerwoord een letter hebt geïntroduceerd, gaan uw leerlingen al snel zelf nieuwe woorden vormen met alle letters die ze op een bepaald moment kennen.
 - Leesbalans werkt met een hulpwoordenkaart. Deze woorden bevatten letters die ze gebruiken om andere woorden te lezen en zelf te maken.
- Automatiseren van woordherkenning
 - VLL zet in op woordherkenning doormiddel van de boekjes van Veilig & vlot. Deze bevatten zorgvuldig opgebouwde woordrijtjes, waarmee de kinderen zich zelfstandig trainen in het vlot lezen.
 - Leesbalans werkt ook met wisselrijtjes in de werkboekjes en werkbladen. Deze rijtjes hebben dezelfde eerste letter of steeds een zelfde lettercluster die terug komt.
- Didactiek

Zowel VLL als Leesbalans werken met een vaste didactiek. Door zorgvuldig gekozen woorden veelvuldig en systematisch te structureren (af te breken en weer op te bouwen), leren kinderen: dat een woord uit klanken (fonemen) bestaat, dat die klanken door grafische tekens (grafemen/letters) worden weergegeven en vervolgens dat je nieuwe woorden kunt lezen door grafemen van een woord te verklanken en die klanken te verbinden tot een woord.

- Isoleren en dan integreren
Zowel VLL als Leesbalans biedt de nieuwe stof eerst geïsoleerd aan. Daarna wordt de stof op verschillende manieren geïntegreerd in verschillende opdrachten.
- Vaste opbouw
Zowel VLL als Leesbalans heeft een vaste lesopbouw: Instructie, oefening, verwerking.

Figuur 5: Leesmethode VLL
(<http://www.zwijzen.nl/web/VoorSchool/Lezen/Methoden/VeiligLerenLezen6.htm>)

Verschillen:

- Strategie
 - Leesbalans werkt met routinekaarten. Een routine is een effectieve aanpak stap-voor-stap-aanpak, bijvoorbeeld voor het aanleren van de analyse of de synthese (d.m.v. een routinekaart). Deze kaarten zijn er zowel voor de leerkrachten als de leerlingen. De leerkrachten maken zich door het gebruik van routines de aanpak gemakkelijk eigen en kinderen krijgen sneller en beter zicht op de stof. De kinderen wordt zo geleerd een vaste aanpak te hanteren, bijvoorbeeld als ze een letter even niet meer weten.
 - VLL kent geen routinekaarten. Hiermee kunnen kinderen zelf kiezen welke leesstrategie ze gebruiken.
- Differentiatie
 - VLL is een methode om klassikaal te gebruiken. De methode heeft dan ook veel mogelijkheden en materialen om te differentiëren. Er wordt gewerkt in niveaugroepen en de verwerkingmateriaal zijn ook beschikbaar in verschillende niveaus.
 - Leesbalans is op zich al een gedifferentieerde methode. Hij is bedoeld voor de zwakke lezers. Binnen de methode is er dus niet zoveel differentiatie meer mogelijk. Wel staan er aan het eind van elke les nog extra verwerkingssuggesties.

- Variatie
 - Veilig leren lezen is een multimediale methode. Naast kleurrijke leesboekjes, werkboekjes en andere materialen, biedt de methode ook digitale toepassingen. Met het computerprogramma Veilig leren lezen oefenen de leerlingen technisch lezen, spellen en begrijpend lezen. Er zijn veel verschillende verwerkingsmogelijkheden die ook verschillende intelligenties aanspreken.
 - Leesbalans is eenzijdiger. De basis wordt gevormd door de werkboekjes en werkbladen waarin wel diverse soorten opdrachten staan. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om leesboekjes aan te schaffen met luister Cd's. Deze zitten niet standaard in het pakket en dit is de enige extra aanvulling die Leesbalans biedt. Voor variatie moet dus naar andere methodes en materialen gezocht worden.
- Programma

VLL heeft lessen voor elke dag van de schoolweek. Leesbalans werkt met een opzet voor twee lessen van ongeveer een half uur per week. Daarnaast moet wel tijd ingeruimd worden voor verwerkingsopdrachten in de klas en thuis.

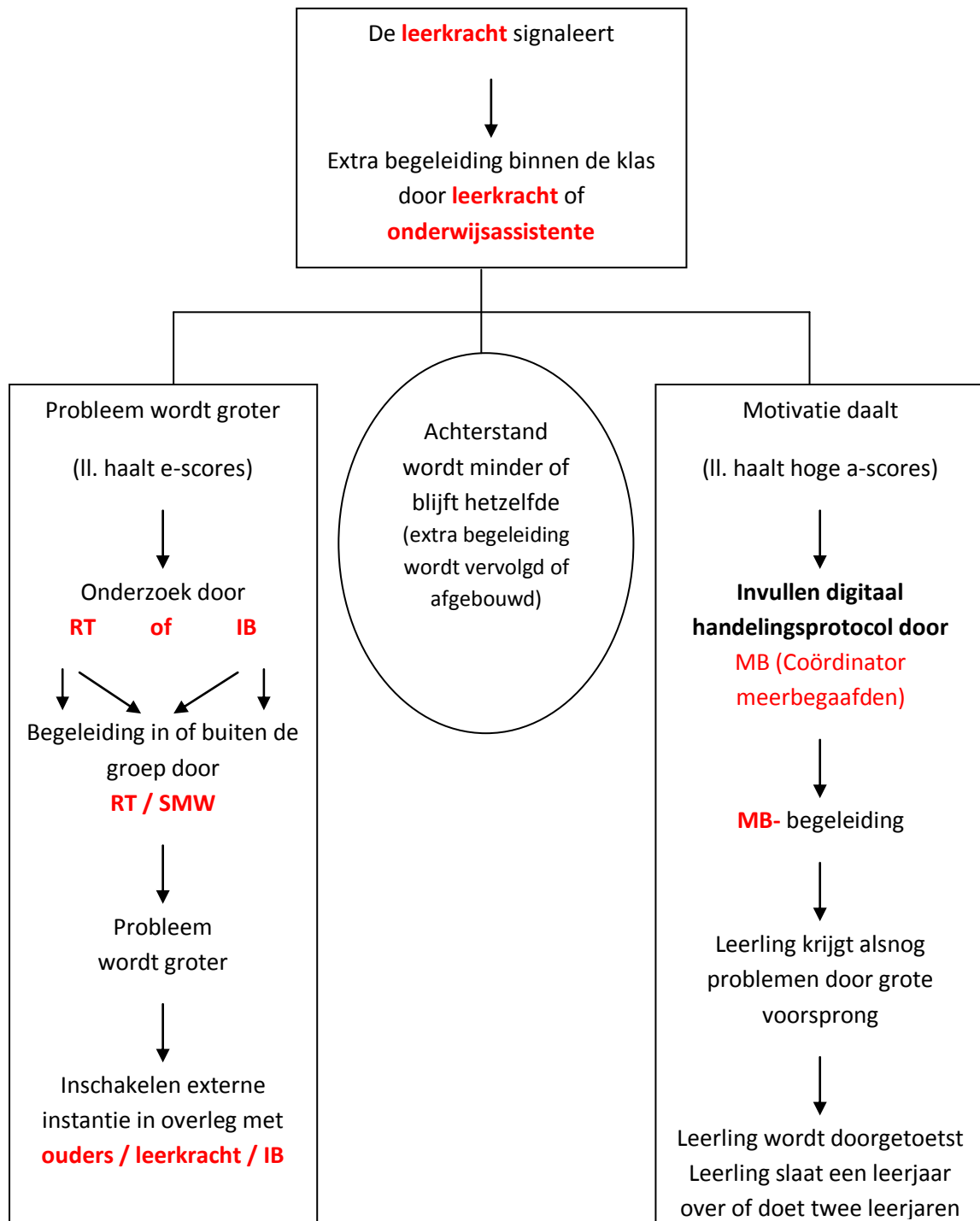
Figuur 6: Leesmethode leesbalans
(<http://www.delubas.nl/online/index.php?Control=methodes&ID=6>)

Samenvattend kan ik zeggen dat er behoorlijke verschillen te zien waren in de instructie die in de twee groepen 3 gegeven werd. De een gaf vrij weinig instructie waar de ander juist de kennis van de kinderen probeerde te prikkelen tijdens een uitgebreide instructie. Dit laatste sluit meer aan op de situatie tijdens mijn RT sessies. In beide groepen werd er weinig tot niet in niveaugroepjes gewerkt maar wel met gedifferentieerde materialen. De zon- en maankinderen zaten niet bij elkaar. Tijdens de RT zitten kinderen met een gelijk niveau juist wel bij elkaar. Zowel in de groepen als tijdens de RT kan er meer aandacht besteed worden aan variatie.

VLL en Leesbalans hebben veel overeenkomsten en sluiten daardoor ook goed op elkaar aan. De methoden zijn gericht op verschillende doelgroepen en voor een andere manier van gebruik. Hieruit blijken meteen de verschillen in de mogelijkheid om te differentiëren, het verschil in lessenopzet en de variatie binnen de methode.

3.6 Bij wie liggen de verantwoordelijkheden in de zorgroute binnen de basisschool?

De basisschool waar ik mijn onderzoek uitvoer heeft haar Zorgtraject op papier gezet. Dit document heb ik geraadpleegd om deze deelvraag te beantwoorden. Hieronder staat een schematisch overzicht van het zorgtraject binnen de school. Hierin wordt ook aangegeven wie welke taken uit dient te voeren.

Figuur 7: Het Zorgtraject binnen Basisschool 'De X'

Hieronder bespreek ik per deelonderwerp waar de verantwoordelijkheden liggen binnen het zorgtraject.

Signalering:

De leerkracht volgt alle leerlingen d.m.v. observaties, methode gebonden toetsen en het CITO-leerlingvolgsysteem (CITO-LVS). De leerkrachten registreren de gegevens van de methodegebonden toetsen in de groepsklapper.

Extra begeleiding:

De leerkracht gaat op professionele wijze om met verschillen in kennis, vaardigheden, gedrag en onderwijsbehoeften van de leerling.

Wanneer een leerling uitval heeft of meer uitdaging nodig heeft analyseert de leerkracht het werk van de leerling en observeert zijn gedrag om te bekijken welke ondersteuning hij de leerling het beste kan bieden.

Extra begeleiding kan gegeven worden binnen of buiten de groep door de leerkracht, onderwijsassistent, leerkrachtondersteuner, MB- of RT-leerkracht.

Organisatie van de zorg in de groep:

- De leerkracht clustert leerlingen die dezelfde instructie/ begeleiding nodig hebben en maakt per leerling een (groeps)handelingsplan.
- De leerkracht bespreekt deze hulp met de IB'er tijdens de groepsbespreking. (De leerkrachten kunnen de IB'er altijd om hulp vragen bij het maken van een groepshandelingsplan)
- De leerkracht noteert deze zorg op het overzichtsblad "extra hulp per leerling".
- De leerkracht bespreekt regelmatig de extra zorg en de vorderingen van de leerling met de ouders.

Organisatie van de zorg buiten de groep:

- De RT- er of IB- er nemen, indien nodig, aanvullende toetsen af en maken een foutenanalyse.
- De RT- leerkracht maakt een opzet van het handelingsplan. In het handelingsplan zijn beginsituatie, doelen, leerinhoud, methodiek, organisatie en evaluatie opgenomen.
- De RT- leerkracht spreekt dit plan door met de leerkracht en samen bekijken ze welke hulp de leerkracht in de klas kan gaan bieden. Dit wordt verwerkt en de leerkracht krijgt het definitieve handelingsplan.
- De RT- leerkrachten hebben op gezette tijden (oktober en maart) evaluatiegesprekken met de leerkrachten.

Zittenblijven:

Bij een voorstel voor doubleren neemt de groepsleerkracht altijd tijdig contact op met de ouders en de intern begeleider. Als de ouders het niet eens zijn met het voorgenomen besluit van de school, wordt de schoolleiding ingeschakeld. De schoolleiding zal vervolgens een gesprek hebben met de ouders.

Communicatie met ouders:

De communicatie naar ouders loopt in eerste instantie via de groepsleerkracht

- Leerkrachten informeren ouders over de RT en de leerlingen krijgen een briefje mee.
- Leerkrachten zijn eerste aanspreekpunt voor ouders
- Leerkrachten blijven eindverantwoording dragen voor de leerlingen.

Het overleg over (zorg)leerlingen:

- De groepsleerkracht kan een kind aanmelden via het “Gespreksformulier voor interne zorgbespreking”.
- Twee keer per jaar wordt de totale groep leerlingen door de IB-er doorgesproken met de groepsleerkracht.
- Tenminste twee keer per jaar worden de groepshandelingsplannen doorgesproken met de intern begeleider.
- Tenminste twee keer per jaar is er een bespreking tussen de RT- leerkracht en de groepsleerkracht.
- Regelmatig is er een bespreking tussen de IB- er en de RT- leerkracht over de leerlingen die begeleid worden.
- De directeur en intern begeleider hebben één keer in de drie weken overleg. Tijdens dit overleg wordt de ZORG in al zijn facetten besproken.

De organisatie rond de overgang naar de volgende groep:

De leerkracht geeft o.a. het groepsoverzicht, groepsplannen, overdrachtslijsten, toetsresultaten en notities van gevoerde gesprekken met ouders door aan de volgende leerkracht.

Daarnaast zorgt de leerkracht ervoor dat een kopie van het schaduwrapport en de handelingsplannen worden opgeborgen in het dossier van de leerling.

De RT- leerkracht zorgt ervoor dat de handelingsplannen met evaluatie worden opgeborgen in het dossier.

Tot slot geef ik hieronder de taakomschrijvingen van de zorgfunctionarissen binnen de school weer. Hierin staat nog eens samengevat welke verantwoordelijkheden bij welke functionaris liggen.

Remedial Teacher

De remedial teacher is belast met de begeleiding van kinderen met problemen op bepaalde gebieden. Indien nodig neemt zij/ hij aanvullende toetsen af.

De remedial teacher stelt handelingsplannen op voor de leerlingen die zij/ hij in de begeleiding heeft. Zij voert gesprekken met leerkrachten, ouders en externen.

Coördinator meerbegaafden

De coördinator meerbegaafden coördineert de zorg voor de kinderen die op meerdere gebieden zeer hoog presteren. Zij begeleidt groepjes meerbegaafde kinderen en voert gesprekken met leerkrachten, ouders en externen.

Intern begeleider

De intern begeleider verzorgt de algemene coördinatie van de leerlingenzorg binnen de school. Zij organiseert en bewaakt de zorg omtrent de leerlingen en begeleidt de leerkrachten bij het uitvoeren van de zorgverbredingactiviteiten.

Samenvattend betekent dit, dat de groepsleerkracht verantwoordelijk is voor de signalering van zijn of haar leerlingen. Van de leerkracht wordt verwacht dat deze kan differentiëren en op deze manier al extra begeleiding of extra uitdaging kan bieden. De leerkracht is verantwoordelijk voor de bespreking van zijn of haar leerlingen met de IB'er.

De IB'er is verantwoordelijk voor een goede opvang van gesignaleerde leerlingen. Deze opvang kan binnen of buiten de groep plaatsvinden. Wanneer de RT'er wordt ingeschakeld is hij/zij verantwoordelijk voor verder onderzoek en het opstellen van het handelingsplan. De leerkracht en RT'er zijn samen verantwoordelijk voor goede afstemming. Indien noodzakelijk voert de RT'er gesprekken met ouders en externen. Niettemin loopt de communicatie naar ouders in eerste instantie via de groepsleerkracht en de leerkrachten blijven eindverantwoording dragen voor de leerlingen.

Hoofdstuk 4: Conclusie

Mijn onderzoek is gestart vanuit de volgende verlegenheidsituatie:

Hoe zorg ik er als RT'er samen met de groepsleerkracht voor, dat mijn leerlingzorg voor technisch lezen in groep 3 is afgestemd op de leerlingzorg in de klas?

Ik ben dit onderzoek gestart vanuit het idee dat deze verlegenheidsituatie uit twee onderdelen bestaat. Enerzijds de kant van de onderlinge communicatie tussen leerkracht en RT'er, anderzijds de kant van de afstemming tussen de klassensituatie en de situatie tijdens RT op didactisch vlak.

Uit mijn interview met de RT'er en IB'er is gebleken dat deze twee inderdaad niet zonder elkaar kunnen. Afstemming op didactisch vlak komt o.a. tot stand door goed overleg met elkaar. De RT'er en IB'er gaven aan dat regelmatige gesprekken voeren met de leerkracht over de hiaten in het werk van de zorgleerling en het bespreken van de uitvoering van het handelingsplan, een groot aandeel hebben in goede afstemming van de zorg.

Uit het tevredenheidsonderzoek dat ik heb afgenomen onder de IB'er en RT'ers kwam naar voren, dat een gebrek aan tijd voor goede communicatie het grootste probleem oplevert in de afstemming. Doordat er weinig tijd is om met elkaar in gesprek te treden, zit de zorg in de groep en de zorg bij RT soms niet op één lijn. Het is dan onduidelijk wie wat doet, met welke materialen en op welke manier. Zo bestaat toch het risico dat de klas en de RT twee eilandjes blijven.

Ik vond het opvallend om te signaleren dat de leerkrachten op mijn onderzoeksschool veel positiever leken dan hun collega's uit het zorgteam. Zij ervaren weinig tot geen problemen in de afstemming. Helaas moet ik hierbij wel aangeven dat de onderzoeksresultaten van het tevredenheidsonderzoek onder de leerkrachten niet representatief zijn. Van de 35 benaderde leerkrachten hebben slechts 3 leerkrachten de enquête ingevuld. Daarbij was er één leerkracht die de enquête slechts gedeeltelijk heeft ingevuld. Daarnaast blijft de uitslag van de enquête een afspiegeling van de cultuur zoals deze is op mijn onderzoeksschool. Deze is dus niet per se representatief voor basisscholen in Nederland. Wat betreft mijn eigen ervaringen over onderlinge communicatie, kan ik concluderen dat daar nog winst te behalen valt. Ook ik heb gemerkt dat ik te weinig communiceer door een gebrek aan tijd en bereikbaarheid van collega's. Dit heeft directe gevolgen voor de afstemming in didactiek. Omdat ik niet goed wist wat de kinderen in de klas deden en vice versa, bleven veel mogelijkheden om een doorgetrokken lijn te vormen tussen de twee, liggen. Dit stond structuur en duidelijkheid voor de kinderen in de weg.

Wat betreft afstemming in didactiek is uit het onderzoek gebleken dat kritisch gekeken dient te worden naar de materialen die gebruikt worden. Dit gaven zowel de RT'er als de IB'er aan tijdens het interview. In het bijzonder strategiegebruik dient volgens hen op elkaar aan te sluiten. Daarnaast is het voor kinderen aantrekkelijk wanneer er diverse verwerkingsmogelijkheden zijn en genoeg mogelijkheid is voor inoefening. Wat betreft afstemming dient zowel in de klas als tijdens de RT de instructie en het materiaal aan te sluiten op het niveau van het kind. Het zorgplan van mijn onderzoeksschool geeft aan dat deze niveaubepaling onder andere gebeurt middels het afnemen van toetsen. De eerste verantwoordelijkheid van het signaleren van opvallende leerlingen ligt bij de

groepsleerkracht. Via de IB'er kan de RT'er aangesproken worden, om verder onderzoek te doen. Hiervoor worden toetsen, observaties en gesprekvoering ingezet. Uiteindelijk dient hier in overleg met de groepsleerkracht een handelingsplan uit voor te vloeien dat aansluit op het niveau en de hulpvraag van het kind. Dit handelingsplan zou de brug moeten slaan in de afstemming van de zorg.

Uit mijn observaties in de twee groepen 3 is gebleken dat er qua instructie en didactiek veel verschil kan zitten tussen leerkrachten. Hier dient in de afstemming ook rekening mee gehouden te worden. Geen enkele groep 3 is hetzelfde. In mijn theoretisch kader heb ik een standpunt aangehaald waarin de groepsleerkracht de spil is in de zorg. Ook de RT'er en IB'er van mijn onderzoeksschool gaven aan dat de RT aangepast moet worden op de methodes en methodieken die op school gebruikt worden. Dit zorgt voor eenduidigheid van de zorg. Een RT'er kan wel ingezet worden om een leerkracht te coachen. De extra kennis van een RT'er kan een leerkracht nieuwe inzichten geven en het differentiërend vermogen van een leerkracht verder vergroten.

Kortom, effectieve communicatie over de hulpvraag van het kind en de organisatie van de zorg, vormen samen met het eenduidig inzetten van bij het kind passende methodes en methodieken, een goed uitgangspunt voor afgestemde zorg. Het maakt eigenlijk niet uit of het daarbij gaat om technisch leesonderwijs in groep 3 of rekenonderwijs in groep 8.

Hoofdstuk 5: Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek heb ik een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

- Zoek uit waardoor het tijdgebrek voor goede communicatie wordt veroorzaakt.
- Verdiep je in timemanagement en effectieve gespreksvoering, zodat er meer afstemmingstijd gepland kan worden en de tijd die er is effectiever kan worden besteed.
- Onderzoek meer materialen en methodes zodat er een breder scala is van methodes en methodieken om uit te kiezen, bij de invulling van remediëring.
- Gebruik observatietraining om nog beter te observeren, waardoor een nog completer beeld van het kind en de klassensituatie ontstaat. Zo kunnen de aanpak van de RT en de adviezen aan de groepsleerkracht nog beter onderbouwd worden.
- Door de tevredenheid enquête op meerdere scholen af te nemen, ontstaat er een meer representatief beeld van de interne communicatie op basisscholen.

Verder zou ik mijn onderzoeksschool aanbevelen om de verschillen in tevredenheid tussen leerkrachten en het zorgteam verder uit te zoeken en bespreekbaar te maken.

Hoofdstuk 6: Reflectie

Het schrijven van dit meesterstuk is voor mij een echte ontdekkingsreis geweest. Dit begon al bij het feit dat ik dit hele jaar erg heb moeten wennen aan de manier van studeren. Het was zes jaar geleden dat ik voor het laatst gestudeerd had. Ik heb gemerkt dat er tegenwoordig meer professionaliteit gevraagd wordt. Theoriegebruik is veel belangrijker geworden. Om nog maar niet te spreken van alle regels die komen kijken bij het juist verwijzen en het opstellen van een correcte bronnenlijst. Ik heb hier veel van geleerd en merk dat dit alles een meesterstuk veel professioneler maakt.

Daarnaast vond ik het erg interessant om in mijn gekozen onderwerp te duiken. Ik heb namelijk echt het idee dat er op het gebied van afstemming nog veel winst behaald kan worden. Ik vond het fijn om van de professionals op mijn onderzoeksschool handvatten te krijgen, om zelf aan deze afstemming te kunnen blijven werken. Wat ik opmerkelijk vond, was dat ook zeer ervaren leerkrachten en collega's uit het zorgteam nog steeds moeite hebben om deze afstemming te optimaliseren. Terwijl ik vaak heb horen zeggen dat leerkrachten zo goed communiceren doordat ze open en sociaal zijn, blijkt daar toch juist het grootste probleem te zitten. Ik denk dan ook niet dat het onwil is maar dat de tijd en de professionaliteit van het communiceren vaak ontbreken. Ik vond het leuk om dit zelf te ontdekken. Het gaf mij het gevoel dat het antwoord op mijn onderzoeksvraag niet voorspelbaar was.

Tot slot heb ik mogen ervaren hoe belangrijk het is om een enthousiaste onderzoeksgroep te hebben. Het is erg teleurstellend wanneer je veel tijd stopt in een enquête en er maar zeer weinig reactie op komt. Ik was oprecht nieuwsgierig naar het resultaat van de tevredenheidsenquête. Ik denk dat de reacties mede uitbleven omdat mijn onderzoeksschool erg groot is en ik niet heel veel tijd heb geïnvesteerd om iedereen persoonlijk te leren kennen. Ik heb geleerd van dit inzicht. Voor een goede samenwerking is het ook belangrijk om ervoor te zorgen dat de ander graag iets voor je doet. Goed persoonlijk contact draagt hier zeker aan bij. Wat geldt voor samenwerking, geldt natuurlijk ook voor afstemming. Zo is de cirkel weer rond. Ook goed persoonlijk contact draagt bij aan een soepele afstemming. Dit zou een conclusie in mijn meesterstuk kunnen zijn. Echter, dit is iets wat ik juist door persoonlijke reflectie heb geleerd.

Literatuurlijst

- Both, D.D. (2004), *DRS- Magazine 2004 - 10*. VGS, Driestar Educatief en de RMU
- Brounstein, M. (2005), Hoofdstuk 3 Luister je wel? *Effectief communiceren voor dummies*. Amsterdam: Pearson
- Jong, E. de (2009), Artikel Handelingsgericht werken nodigt uit tot samenwerking. *Tijdschrift voor remedial teaching*. Bunnik: LBRT
- Klooster, G. (2010), *Naslagwerk Professioneel Schriftelijk Communiceren*. Groningen: De Vries advies & training
- Koersplan Remedial Teaching (2006), Bunnik: LBRT
- Visser, M. (1999), Artikel Communicatieprocessen op de werkvloer. *M&O* (uitgever onbekend)
- Zorgplan (2010), Nijmegen: Basisschool De X

Geraadpleegde websites:

- <http://schetsenco.wordpress.com/communicatievormen>, geraadpleegd op 20 februari 2011
- <http://www.eyeoener-onderzoek.nl/communicatie>, geraadpleegd op 20 februari 2011
- <http://www.verbeetentraining.nl/filosofie.html>, geraadpleegd op 20 februari 2011
- <http://www.zwijsen.nl/web/VoorSchool/Lezen/Methoden/VeiligLerenLezen6.htm>, geraadpleegd op 15 april 2011
- <http://www.delubas.nl/online/index.php?Control=methodes&ID=6>, geraadpleegd op 15 april 2011
- Faber, J. *Informatie over het vak van RT'er*. Geraadpleegd op 22 november 2010 van: http://www.geminicollege.eu/school/remedial_teaching.htm

Bijlagen

Bijlage 1

Tevredenheid enquête m.b.t. communicatie zorgtraject

Achtergrond

In het kader van mijn afstuderen als RT'er werk ik momenteel hard aan een Masterstuk. Het onderwerp dat ik gekozen heb betreft de afstemming van de leerlingzorg tussen groepsleerkrachten en RT'ers. Een van de deelvragen van het onderzoek gaat over de interne communicatie m.b.t. dit zorgtraject. Ik wil hier graag meer inzicht in verkrijgen door middel van een tevredenheid enquête op mijn stageschool: De X.

Onderzoek

Op de volgende pagina treft u de enquête aan. Het invullen van de enquête kost ongeveer 15 minuten. U treft per onderdeel steeds een schaalvraag aan, waarbij u kunt kiezen voor 'Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens'. U kunt het antwoord van uw keuze omcirkelen of **vet** maken. Na deze schaalvraag is er ruimte om dit antwoord toe te lichten.

U zou mij enorm helpen door mee te werken aan deze enquête. De uitslag van een deel van mijn onderzoek staat of valt er immers mee.

U kunt de enquête aan mij retourneren per email (jannerobben@hotmail.com). Natuurlijk mag u deze enquête ook printen en hem persoonlijk aan mij retourneren. Wilt u dit doen **vóór donderdag 3 maart**, zodat ik daarna voldoende tijd heb om de enquête te verwerken? De verwerking is overigens anoniem.

Een exemplaar van het uiteindelijke onderzoek zal aan de X ter beschikking worden gesteld (verwachte einddatum 1 juni).

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,
Janne Robben
stagiaire RT
Aanwezig maandag - donderdag

Enquête Leerkrachten

1a Ik ben tevreden over de aanmeldingsprocedure voor een zorgleerling voor RT.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

1b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze procedure.

.....

.....

.....

.....

2a Ik ben tevreden over de manier waarop met mij gecommuniceerd wordt over de onderzoeken die door de RT'er of IB'er worden uitgevoerd bij (nieuwe) zorgleerlingen.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

2b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

3a Ik ben tevreden over de manier, waarop met mij gecommuniceerd wordt, over het handelingsplan van de zorgleerling.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

3b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

4a De inhoud van het handelingsplan is altijd duidelijk voor mij?

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

4b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan waaruit de onduidelijkheden bestaan.

.....

.....

.....

.....

5a Ik voel me betrokken bij het uitvoeren van het handelingsplan.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

5b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan waardoor dit wordt veroorzaakt.

.....

.....

.....

.....

6a Ik heb tijdens de uitvoering van het handelingsplan voldoende overleg met RT'er of IB'er.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

6b Indien u vaker overleg zou willen, geef dan hieronder aan op welke momenten. Geef ook aan *waarover* u vaker zou willen overleggen.

.....

.....

.....

.....

7a Ik ervaar tijdens het uitvoeren van een handelingsplan nooit onduidelijkheden.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

7b Wanneer u wel eens tegen onduidelijkheden aanloopt, geef dan hieronder aan waardoor dit wordt veroorzaakt.

.....

.....

.....

.....

8a Ik heb tijdens het uitvoeren van een handelingsplan altijd het gevoel dat mijn begeleiding en die van de RT'er of IB 'er op een lijn zitten.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

8b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan waar de verschillen zitten.

.....

.....

.....

.....

9a Ik ervaar nooit onduidelijkheden in de afspraken die gemaakt worden tussen mij en de RT'er of IB'er.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

9b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan wat deze onduidelijkheden zijn.

.....

.....

.....

.....

10a Ik ben tevreden over de manier waarop een handelingsplan met mij wordt geëvalueerd.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

10b Noem hieronder een verbeterpunt en/of een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

11a De ouders van zorgleerlingen worden altijd correct geïnformeerd.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

11b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan om welke gevallen het gaat.

.....

.....

.....

.....

- 12 Wanneer u nog verbeterpunten/wensen heeft over de interne communicatie met betrekking tot de begeleiding van zorgleerlingen, dan kunt u deze hieronder noteren.

.....

.....

.....

.....

Enquête RT en IB

1a Ik ben tevreden over de aanmeldingsprocedure voor een zorgleerling voor RT.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

1b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze procedure.

.....

.....

.....

.....

2a Ik ben tevreden over de manier waarop gecommuniceerd wordt, over de onderzoeken die ik uitvoer bij (nieuwe) zorgleerlingen.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

2b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

3a Ik ben tevreden over de manier waarop gecommuniceerd wordt, over het handelingsplan van de zorgleerling.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

3b Noem hieronder een verbeterpunt en een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

4a Ik denk dat de inhoud van het handelingsplan altijd duidelijk is voor de groepsleerkracht.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

4b Geef eventueel hieronder aan, waar de onduidelijkheden uit kunnen bestaan.

.....

.....

.....

.....

5a Ik heb het gevoel dat de groepsleerkrachten voldoende zijn berokken bij het uitvoeren van een handelingsplan.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

5b Wanneer u ‘neutraal’ of ‘mee oneens’ of ‘volledig mee oneens’ heeft geantwoord, geef dan hieronder aan waardoor dit volgens u wordt veroorzaakt.

.....

.....

.....

.....

6a Ik heb tijdens de uitvoering van het handelingsplan voldoende overleg met de groepsleerkracht.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

6b Indien u vaker of minder vaak overleg zou willen, geef dan hieronder aan *waarover* en op welke momenten juist *wel of niet*.

.....

.....

.....

.....

7a Ik ervaar tijdens het uitvoeren van een handelingsplan nooit onduidelijkheden tussen mijzelf en de groepsleerkracht

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

7b Wanneer u wel eens tegen onduidelijkheden aanloopt, geef dan hieronder aan waardoor dit volgens u wordt veroorzaakt.

.....

.....

.....

.....

8a Ik heb tijdens het uitvoeren van een handelingsplan altijd het gevoel dat mijn begeleiding en die van de groepsleerkracht op één lijn zitten.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

8b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan waar de verschillen zitten.

.....

.....

.....

.....

9a Ik ervaar nooit onduidelijkheden in de afspraken die gemaakt worden tussen mij en de groepsleerkracht.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

9b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan wat deze onduidelijkheden zijn.

.....

.....

.....

.....

10a Ik ben tevreden over de manier waarop ik een handelingsplan met de groepsleerkracht evalueer.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

10b Noem hieronder een verbeterpunt en/of een punt waarover u tevreden bent, betreffende deze communicatie.

.....

.....

.....

.....

11a De ouders van zorgleerlingen worden altijd correct en tijdig geïnformeerd.

Volledig mee eens – mee eens – neutraal – mee oneens – volledig mee oneens

11b Wanneer u 'neutraal' of 'mee oneens' of 'volledig mee oneens' heeft geantwoord, geef dan hieronder aan om welke gevallen het gaat.

.....

.....

.....

.....

- 12 Wanneer u verbeterpunten/wensen heeft over de interne communicatie met betrekking tot de begeleiding van zorgleerlingen, dan kunt u deze hieronder noteren.

.....

.....

.....

.....

Bijlage 2

Interview RT'er en IB'er

Deelvraag:

Hoe krijg ik de didactische situatie van de kinderen uit mijn verlegenheidssituatie in beeld, en hoe laat ik deze aansluiten op mijn begeleiding tijdens de RT voor technisch lezen?

1. Hoe krijg jij zicht op de didactische situatie van de kinderen in de klas, met betrekking tot het technisch leesonderwijs?
2. Ik wil graag gaan observeren in groep 3 bij een les technisch lezen. Op welke punten zou ik volgens jou het beste kunnen letten?
3. Waar let jij op bij het kiezen van materialen en instructievormen voor de RT?
4. Wat zijn volgens jou de grootste verschillen tussen RT en klassikaal onderwijs?
5. Wat is volgens jou de grootste meerwaarde van RT boven klassikale instructie?
6. Op welke punten zou er volgens jou geen verschil mogen zijn tussen RT en klassikaal onderwijs?
7. Wat doe jij ervoor om de afstemming tussen RT en klassikaal onderwijs te vergroten?
8. Moet de begeleiding van de RT aansluiten op die in de klas, of andersom?
9. Welke belemmeringen zouden een goede afstemming tussen RT en klassikaal onderwijs in de weg kunnen staan?